

luett. järjenn

Etelä-Pohjanmaan maakunta-
museon Eliisa Kopran
museoviraston rakennushistorian
osastolle joulukuussa 1995
toimittamat kopiot.

ETELÄPOHJALAISIA

VESIMYLLYJÄ

Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo
Seinäjoki

Eliisa Kopra

"Päivät jauhoi myötäviä,
toiset päivät syötäviä,
kolmannet kotipitoja."

Vanhat vesijauhomyllyt ovat kuuluneet kiinteästi eteläpohjalaiseen kyläyhteisöön. Pohjanmaalla on ollut runsaasti vesimyllyjä - vuoden 1797 myllyveroluettelon mukaan Etelä-Pohjanmaan neljässä pitäjässä oli 234 myllyä, joista 168 oli lahkomyllyä.

Vesimyllyt työtapoineen ovat osa häviävää kulttuuriamme. Nopeiden ja vaivattomien jauhatusmenetelmien myötä vesimyllyt ovat jääneet usein unohduksiin. Käytön loputtua myllyrakennukset ovat usein hävinneet kylämaisemasta tai ne ovat erittäin huonossa kunnossa. Alueellamme on vielä muutamia vesimyllyjä, jotka ovat täydessä toimintakunnossa. Tämän ammatin luonteen nopean muuttumisen ja jauhatustekniikan kehittymisen vuoksi meidän on mahdollisimman pian kerättävä kaikki oleellinen myllyyn liittyvä perimätieto.

Näyttely koostuu valtaosaltaan valokuvista. Kuvien saanti osoittautui odotettua vaikeammaksi. Osa kuvista on saatu museovirastosta ja osa yksityisiltä henkilöiltä (Yrjö Myllymäki, Ahtäri ja Keijo Jaakola, Kauhajoki). Peräseinäjoen Kossilan myllyn kuva- ja diasarjan on tehnyt seinäjokelainen Ossi Polari keväällä 1981. Näyttely pohjautuu Eero Aaltosen tutkimukseen länsisuomalaisista yhteismyllyistä, joka on julkaistu Kansatieteellisessä Arkistossa VI vuonna 1944. Tietoja eri pitäjissä olleista vesimyllyistä on saatu Suomen kauppa- ja teollisuuskalenterista vuosilta 1922-24 sekä lehtiartikkeleista. Maakuntamuseon vahtimestari-Oiva Ylä-Autio on tehnyt pienoismallin Seinäjoen Törnävän vesimyllystä.

Näyttelykansioon on laitettu kaikkien alueemme pitäjien pohjakartat sekä esimerkkejä kunkin pitäjän myllyistä. Suurin osa mainituista myllyistä on toiminut vuosisadan vaihteen molemmiin puolin.

Näyttelyn pohjalta oppilaille voidaan laatia erilaisia tehtäviä, joita ratkoessaan he joutuvat pohtimaan kotipaikkansa menneisyyttä. Olemme ottaneet tähän muutaman esimerkkitehtävän.

Pohjakartat - sijoittakaa kartalle esimerkkimyllyt.

Yrittäkää selvittää, onko paikkakunnalla toiminut myös muita myllyjä.

Myllyjutut - millaisia juttuja ja tarinoita paikkakunnalla on kerrottu myllyistä.

Sananparret - millaisia sananparsia myllyistä on.

Paikannimet - onko alueella myllyyn liittyviä paikannimiä ja mistä nämä nimet johtuvat.

Jauhatus - selostakaa kuvasarjan pohjalta, kuinka viljanjauhatus on tapahtunut.

SUOMENKIELINEN ETELA-POHJANMAA

PAIKKAKUNTIEN POHJAKARTAT MYLLYESIMERKKEJÄ

ALAHÄRMÄ

PUISAAREN MYLLY. Vuonna 1672 eräs Hillin isäntä, kappalainen Askroth ja Stroka rakensivat vesivoimalla käyvän jauhomylllyn. Mylly sijaitsi Lapuanjoessa Puisaarenpakan kohdalla. Vuonna 1840 mylly määrättiin siirrettäväksi 1 1/2 virstaa alavirtaan. Patoa ei purettu vaan mylly seisautettiin. Ojanperän saarien väliseen lounais- ja koillisjuopaan rakennettiin myös myllyt.

ALAMYLLY on Vuoskosken myllyistä vanhin. Myllyn omisti ennen lautamies Kustaa Hanhimäkeä Kauhavan nimismies Adolf Hägglund.

TAKAMYLLY sijaitsi Alamyllystä noin 5 metriä etelämpänä. Myllyn omistivat kauhavalaiset Hägglund ja Eskola.

MATTILAN eli HAKO-KÖVIN MYLLY oli ylempänä länsipuolella Lapuanjokea Saaresta yläviistoon vanhan neliarkkuisen Mattilansillan päähän päin.

ANTIN MYLLY sijaitsi Kosolanluomassa noin 150 metriä Kaupin talosta ylävirtaan. Myllyssä oli yksi kivipari, kryynikone ja pärehöylä. Myllyn omisti Heikin Antti eli Antti Tyni.

MYLLYMÄEM MYLLY sijaitsi noin 400 metriä Kalle Tynin talosta.

KOJOLAN VUOROMYLLY sijaitsi maantien vieressä. Mylly oli Kojolan kylän ja Ilkka Tynin yhteinen.

PESOLAN MYLLY toimi turbiineilla Pesolan luomassa.

HEIKAN ELLAN MYLLY sijaitsi noin kaksi kilometriä Pesolan myllystä puroa ylöspäin. Myllyssä oli yksi kivipari ja se toimi vielä vuonna 1877 alavesirattaansa avulla.

RIIVIN SEPÄN MYLLY sijaitsi Heikan Ellan myllystä Pääjärveen päin. Myllyssä oli yksi kivipari ja alavesihiulu. Ylihärmän Keskisen omistuksessa se kävi turbiinilla ja siinä oli kaksi kiviparia sekä kräälikone.

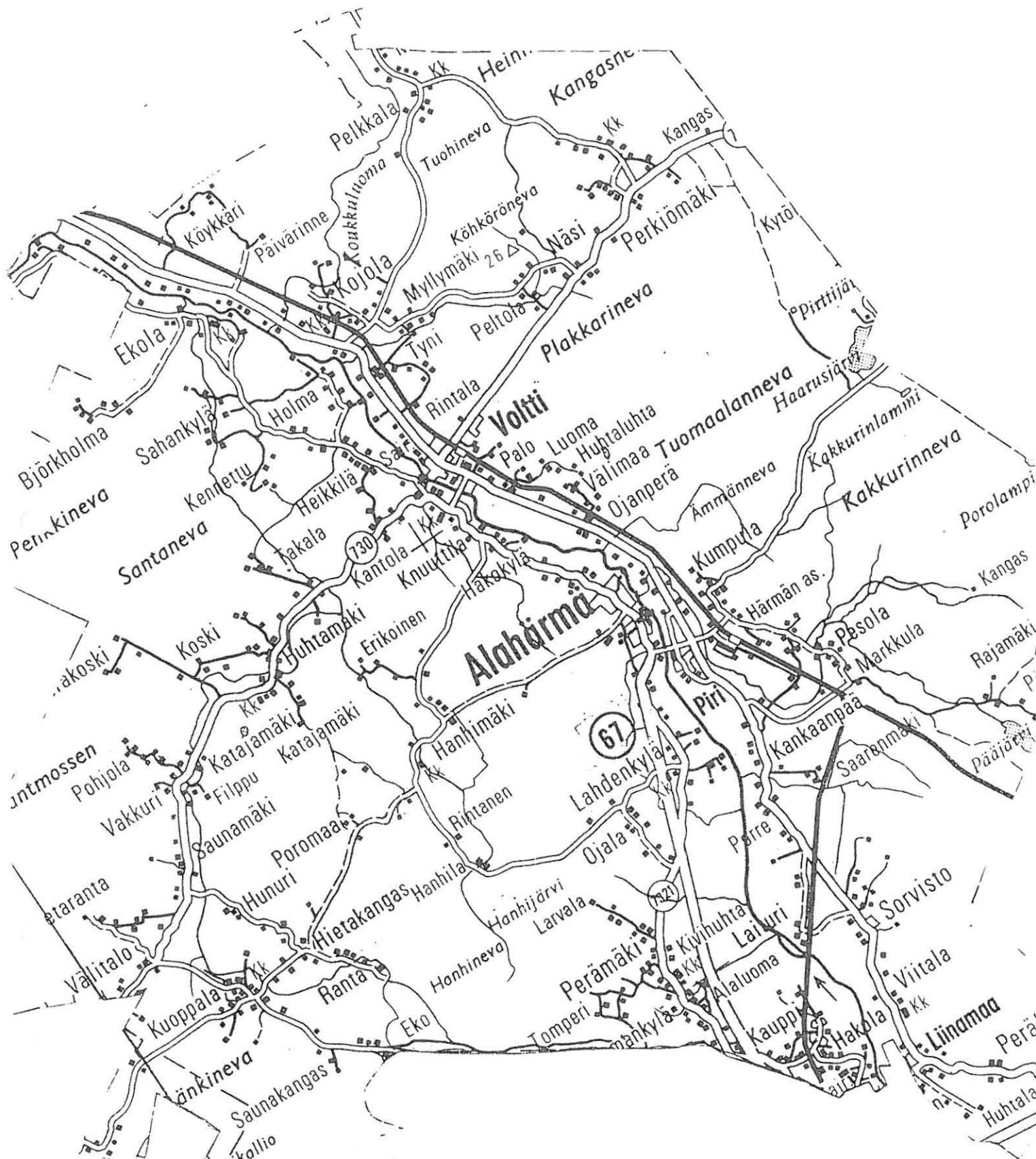
JUHANMYLLY oli Pesolan myllystä alaspäin Ketolan talon kohdalla. Mylly kävi turbiinilla ja siinä oli kaksi kiviparia, kräälikone ja pärehöylä. Myllyssä jauhettiin vielä vuonna 1920.

EKOLAN MYLLY on luultavasti ollut Polijoen vanhin mylly.

MYLLYKOSKEN MYLLY ja saha sijaitsi noin puoli kilometriä Ekolan myllystä Sahalla.

VAKKURIN MYLLY on ollut käytössä noin vuosina 1800-1880.

HANHILAN MYLLY sijaitsi Hanhilan taloryhmän kohdalla Hanhiluomassa. Mylly oli vuoromylly ja siinä oli alavesiratas sekä yksi kivipari. Mylly oli käytössä vielä vuonna 1890.

Vaasan läänin seutukaavaliitto
1:100000

ALAJÄRVI

KOSKENVARREN MYLLYKYLÄ. Koskenniskan ja Vesalan myllyjen lisäksi on vesimyllyjä ollut Tiistolla, Reipakalla, Halunamaassa, Koskelassa ja Turpeelassa ja sen alapuolella Tanelin tamppi- ja luumylly. Sarkojen tamppaus oli Koskenvarrella huomattavaa. Räättäli Erkki Mäkelä (k. 1868) rakensi tamppimyllyn Halunamaahan. Taneli teki tamppimyllyn Turpeelan rantaan 1880-luvulla ja Alekski Granfors rakensi Halunamaahan uuden tamppimyllyn vuonna 1908.

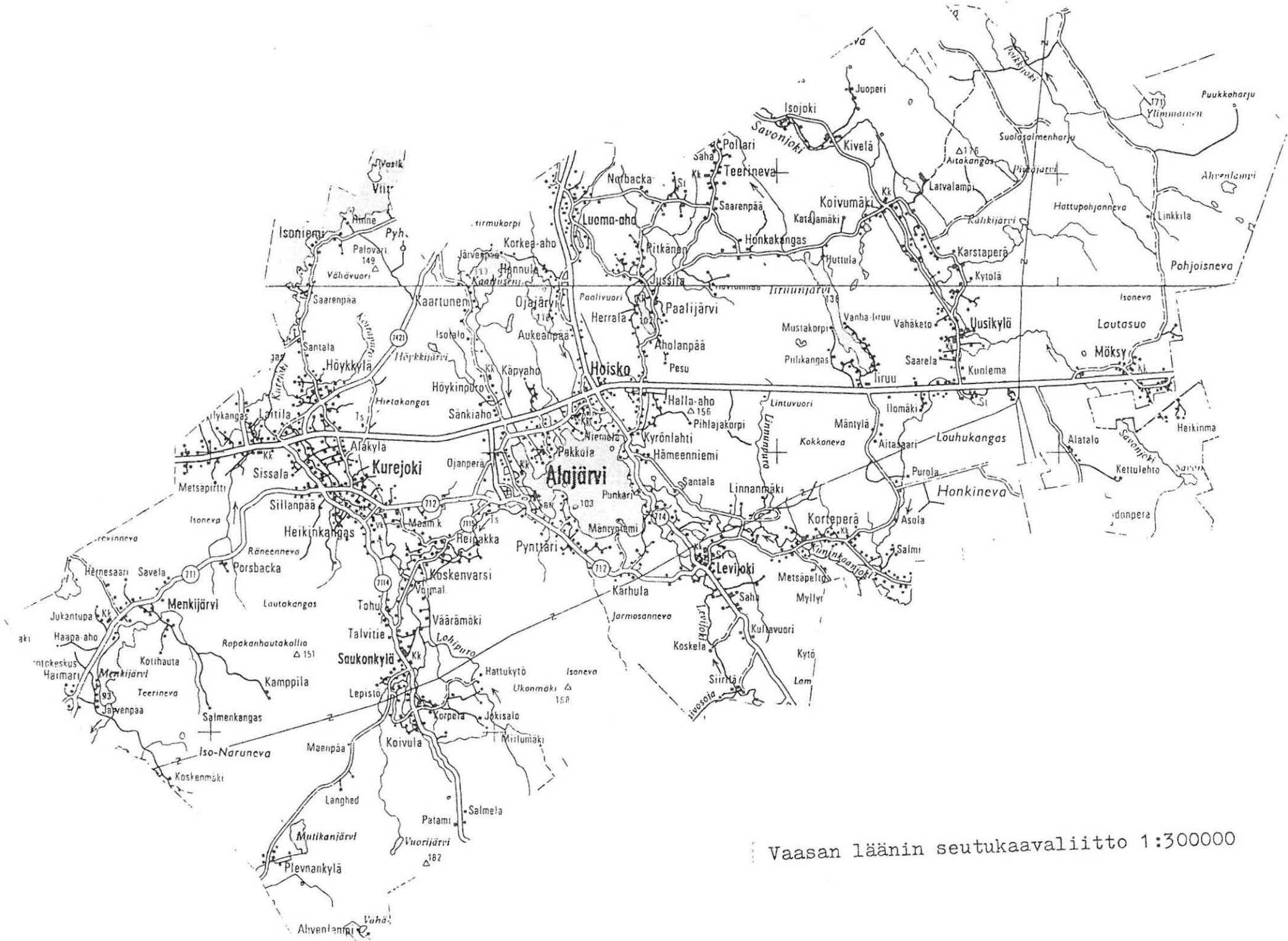
SORVARIN MYLLY perustettiin vuonna 1862.

MÄKELÄN MYLLYN perusti Juho Mäkelä vuonna 1887.

SISSALAN MYLLY tuhoutui vuonna 1692 kevättulvissa. Lautamies Heikki Antinpoika Sissalan ja Jaakko Juhonpoika Sissalan puoleksi omistama jauhojalkamylly huuhtoutui virtaan.

SIKKILÄISEN MYLLY rikkoontui täysin ja huuhtoutui veteen patoineen, ränneineen ja kaikkine tarpeineen vuonna 1692. Myllyn omisti Kaappo Toppari Sikkiläinen.

JUUTIN MYLLY kivineen, rautatyökaluineen ja kaikkine sisustuksineen sekä pato ja ränni tuhoutuivat kokonaan ja kulkeutuivat tulvaveden mukana Lappajärveen vuonna 1692. Jauhojalkamyllyn omisti Kaarle Maununpoika Juutti.

Vaasan läänin seutukaavaliitto 1:300000

ALAVUS

KARSINAKOSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1859 Rantatöysään. Talollisella Juho Ojalalla oli ainakin vuonna 1884 myllyssä kaksi kiviparia ja yksi ryynikivipari. Ojalalta mylly ja tila siirtyivät Karleniukselle, jonka suvulla omistusoikeus säilyi 1910-luvulle saakka. Vuonna 1919 tila ja koski myllyineen siirtyi maanviljelijä J.K.Peurakoskelle. Ensimmäisen maailmansodan aikainen paloöljypula synnytti paikkakunnalla ajatuksen sähkölaitoksesta. Vuonna 1921 Karsinakosken myllyn yhteyteen perustettiin sähkölaitos ja 14.12.1921 sähköt syttyivät Rantatöysässä.

MARTINKOSKEN MYLLY ja SAHA. Jokivarren Martinkoskeen rakensivat ensimmäisen osakasmyllyn Matti Ansioniemi, Salmon Ansioniemi, Liisa Hevonkoski, Salmon Hevonkoski, Tuomas Hevonkoski, Salmon Koskela, Juha Myllyniemi, Heikki Raisio, Tuomas Raisio, Erkki Soini, Juha Tastula ja Juha Äijänaho. Vuonna 1883 mylly myytiin ja sen omistaja vaihtui usein.

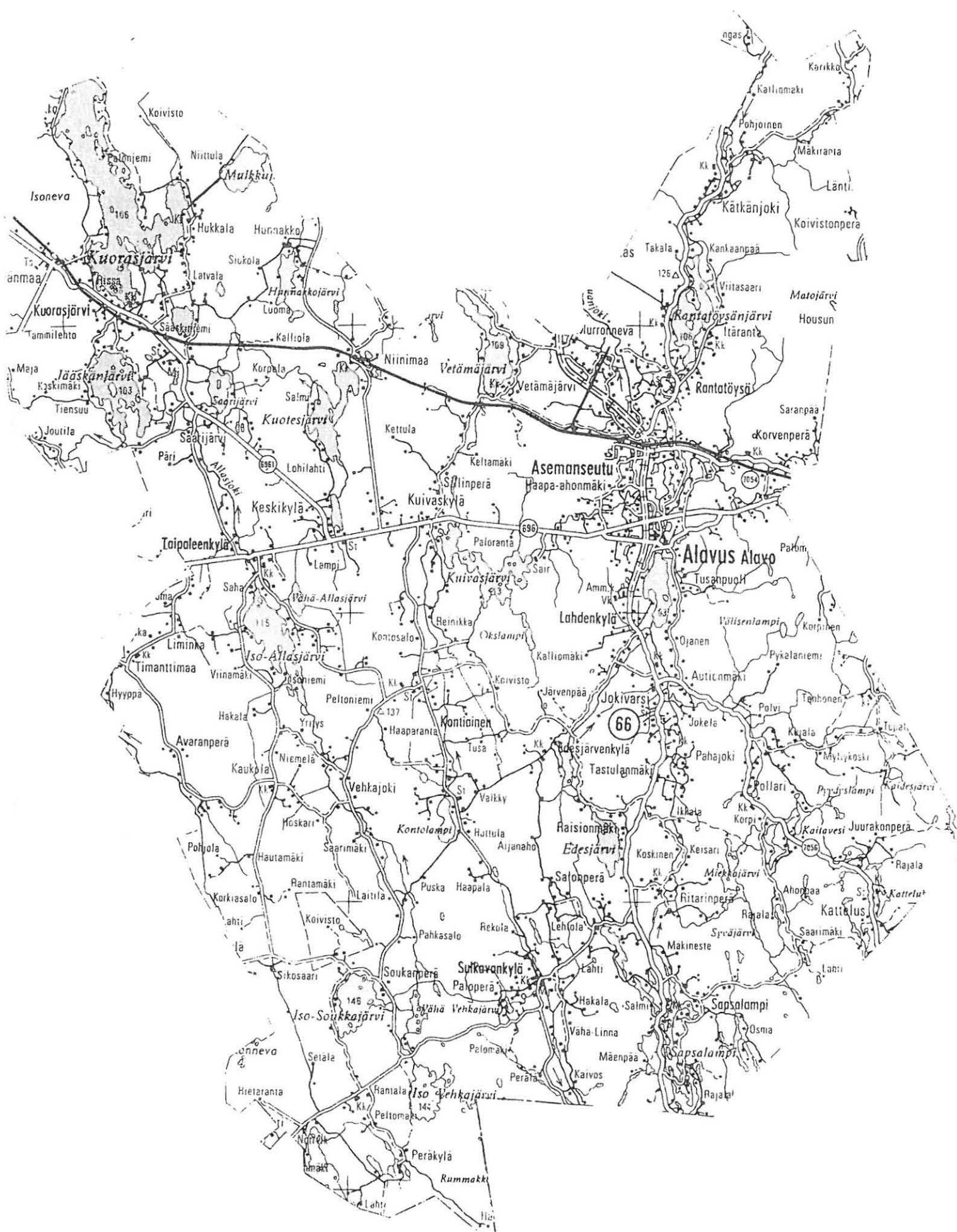
AKKAKOSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1901 Alavuden keskustaan.

IKKALANKOSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1882.

RUOTTINKOSKEN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1900.

SÄRKIKOSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1888 Rantatöysän keskustaan.

TAIPALEEN MYLLYN perusti Matti Taipalus Taipaleen kylään vuonna 1876.

Vaasan läänin seutukaavaliitto 1:300000

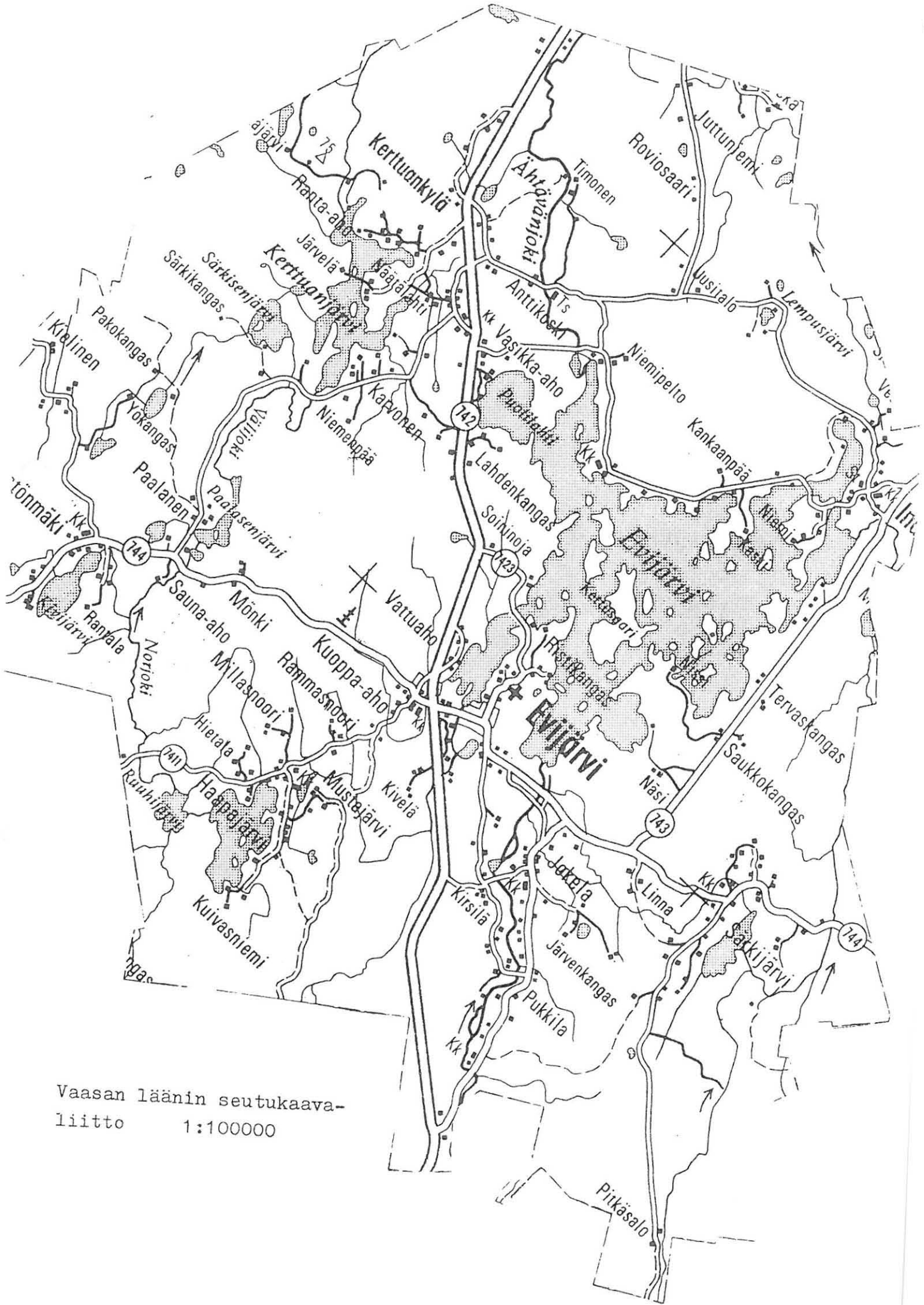
EVIJÄRVI

SÄRKISTEN YHTEISMYLLY sijaitsi Pukkilassa Hanhikosken itärannalla. Särkisten myllystä kerrottiin, että sieltä kuului Roolantiin asti kun "hiulustukki" naukas joka kierroksella, että "tuokaa talia, tuokaa talia", ja kolistinkeppi kiven-
silmässä pani, että "iliman palakata, iliman palakata".

KATTILAKOSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1890.

KIRSILÄN MYLLY perustettiin vuonna 1899.

KNIIVILÄN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1916 Lahdenky-
lään.

Vaasan läänin seutukaava-
liitto 1:100000

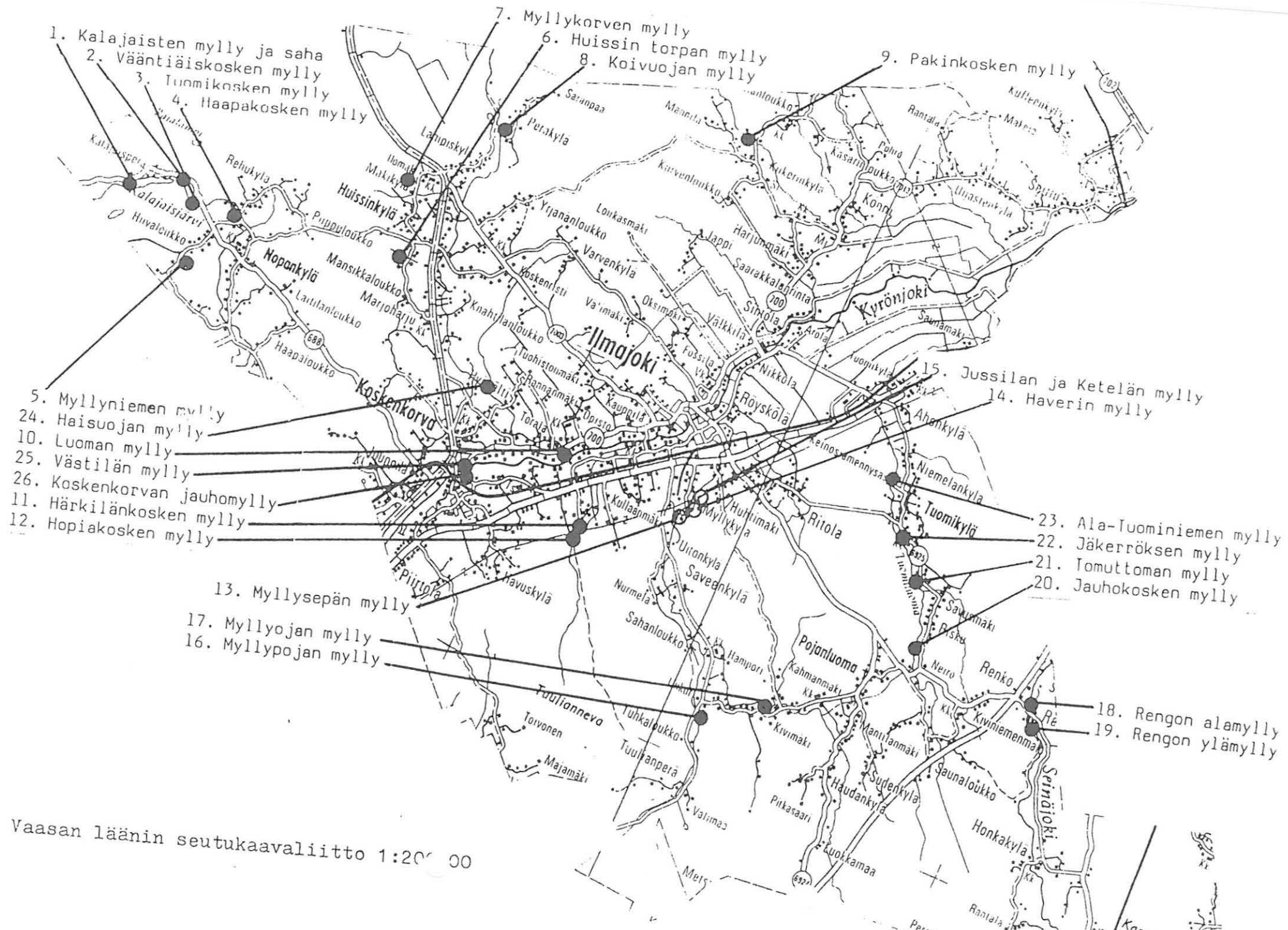
I L M A J O K I

1. KALAJAISTEN MYLLY JA SAHA toimi 1700-luvulla. Myllyssä oli yksi kivipari, kuorima- eli krääräyskone ja yksiteräinen saha.
2. VÄÄNTIÄISKOSKEN MYLLY toimi 1800-luvulla Nenättömänluomassa. Nimensä mylly sai siitä, että jauhatusvuoroaan odottavat asiakkaat painivat eli vääkästivät keskenään. Voimakas virtaus mahdollisti lähes ympärivuotisen jauhatuksen.
3. TUOMIKOSKEN MYLLY toimi Nenättömänluomassa 1920-1935. Ylävesiratas. Myllyssä oli yksi kivipari ja pärehöylä. Myllyn omistivat Iisakki Uitto ja Arvi Korpi-Hyövältti.
4. HAAPAKOSKEN MYLLY Nenättömänluomassa toimi 1830-luvulla.
5. MYLLYNIEMEN MYLLY rakennettiin Nenättömänluomaan laskevan Hiivaluoman varteen vuonna 1860. Ylävesiratas pyöritti yhtä kiviparia, kuorimakonetta sekä pärehöylää. Vuosina 1947-1948 myllyyn asennettiin turbiini. Myllyn rakensi Mikko Myllyniemi.
6. HUISSIN TORPAN MYLLY on jauhanut Huussinöjassa. Mylly on ollut pieni.
7. MYLLYKORVEN MYLLY oli Myllyojassa Ilomäen Myllykorvessa.
8. KOIVUOJAN MYLLYssä piilopirttiläiset jauhoivat viljojaan isonvihan aikana.
9. PAKINKOSKEN MYLLY oli kyläläisten yhteiskäytössä. Myllyssä oli kiviparin lisäksi pärehöylä.
10. LUOMAN MYLLY sijaitsi Nahkaluomassa, siinä oli kaksi kiviparia, kuorimakone ja pärehöylä sekä loppuaikoina yksiteräinen sirkkeli-saha. Myllyn rakensi Kustaa Vahala vuonna 1906.
11. HÄRKILÄNKOSKEN MYLLY eli Lahden mylly sijaitsi Härkäojassa. Siinä oli yksi kivipari ja pärehöylä. Mylly oli perustettu 1700-luvulla. Vettä siitti jauhatukseen vain keväisin ja syksyisin.
12. HOPINKOSKEN MYLLY sijaitsi noin 50 m edellisestä ylävirtaan.

13. MYLLYSEPÄN MYLLY sijaitsi Tuoresluomassa. Myllyssä oli kaksi kiviparia sekä pärehöylä.
14. HAVERIN MYLLY sijaitsi Tuoresluomassa noin 80 m alavirtaan edellisestä. Myllyssä oli kaksi kiviparia.
15. RUSSILAN JA KETELÄN MYLLY sijaitsi edellisestä 30 m alavirtaan. Mylly oli toiminnassa 1700-luvulla.
16. MYLLYPOJAN MYLLY sijaitsi Tuoresluomassa Myllypojankallion kohdalla. Mylly oli perustettu 1700-luvulla.
17. MYLLYOJAN MYLLY sijaitsi Pojanluomassa.
18. RENGON ALAMYLLY sijaitsee Seinäjoessa Rengon sillan alapuolella. Mylly perustettiin vuonna 1889. Ylävesiratas pyöritti kahta kiviparia, kräärikonetta ja pärehöylää. Myllyyn asennettiin turbiini vuonna 1920.
19. RENGON YLÄMYLLY oli manttaalimylly Rengonkoskessa.
20. PAUHOKOSKEN MYLLY Tuomiluomassa oli perustettu noin vuonna 1850. Myllyssä oli yksi kivipari ja pärehöylä.
21. TOMUTTOMAN MYLLY Tuomiluomassa Tomuttomankoskessa oli toiminnassa 1800-luvun lopulla. Manttaalikunnan omistuksessa ollut mylly toimi vain runsaan veden aikana.
22. JÄKERRÖKSEN MYLLY sijaitsi Tuomiluomassa koulun kohdalla. Myllyssä oli kaksi kiviparia, kuorimakone, pärehöylä ja 1920-luvulla saha.
23. ALA-TUOMINIEMEN MYLLY sijaitsi Tuomiluomassa nykyisen keinosienennysaseman kohdalla. Siinä oli yksi kivipari, pärehöylä ja saha. Juho Juhonpoika Ala-Tuominiemi perusti myllyn 1800-luvun loppupuolella.
24. HAIJUOJAN MYLLY sijaitsi Haisuojassa eli Varvenojassa. Hyövällin isäntä rakensi myllyn 1800-luvun alussa.
25. VÄSTILÄN MYLLY sijaitsi Pukarankosken länsirannalla. Myllyssä oli kaksi kiviparia ja ryynikone. Kolmas kivipari laitettiin vuonna 1898 ja 1910 vesiratas korvattiin turbiinilla. Vehnäkone

tuli 1940-luvulla. Pärehöylä.

- 26. KOSKENKORVAN JAUHOMYLLY sijaitsi Pukarankosken itärannalla. Myllyssä oli kolme kiviparia ja kuorimakone. Neljäs kivipari lisättiin vuonna 1915, samalla hankittiin turbiini ja vehnäkone.
- 27. PEURALAN MYLLY oli Härkiluomassa Peuralan kohdalla 1800-luvulla. Toimi vain runsaan virtauksen aikana.
- 28. RAHNASTON MYLLY sijaitsi Nahkaluomassa. Mylly oli Ala- ja Yli-Rahnaston talojen yhteinen.
- 29. KOSKELAN MYLLY JA HAMARI sijaitsi Nenättömänluomassa

Vaasan läänin seutukaavaliitto 1:200 000

ISOJOKI

FILPPULAN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1887.

HONKANIEMEN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1917.

IIVARIN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1896 Kodesjär-
velle.

KANKAANPÄÄN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1906.

KÄRJENKOSKEN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1893.

LAMMASNIEMEN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1894.

MYLLYKOSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1886 Vanhaankylään.

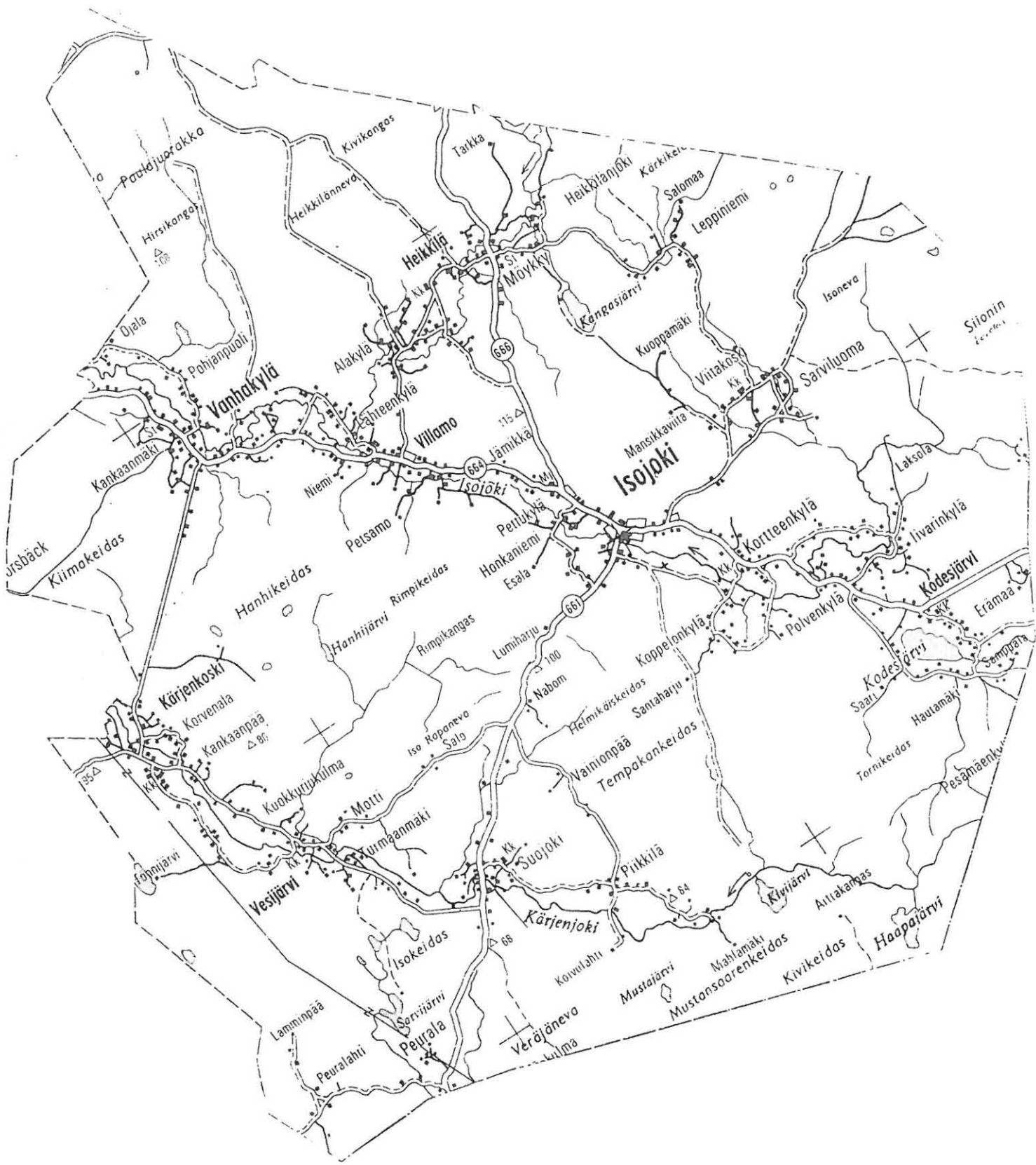
MÖYKYN MYLLY perustettiin vuonna 1919. Hirsinen rakennus
on huonossa kunnossa.

PENTTILÄN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1885 Vanhaan-
kylään.

PITKÄKOSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1887 Kärjenkoskelle.

SUOJOEN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1915.

TEIKARIN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1890.

Vaasan läänin seutukaavaliitto 1:200000

JALASJÄRVI

JUPAKKAMYLLY toimi Jupakkaperällä. Hirsirakenteinen mylly perustettiin vuonna 1874.

JYLISEVÄNKOSKEN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1910.

KORKEAKOSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1895.

LAUTAMÄEN MYLLY toimi Jokipiissä Pettuluoman varrella.

Myllynien VESIMYLLY toimi Alavallissa Hirvijoen varrella.

MYLLYKOSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1892.

PITKÄKOSKEN MYLLY perustettiin Ilvesjoelle vuonna 1892. Vuonna 1949 myllyssä oli kaksi kiviparia, kuorimakone ja pärehöylä.

RAJALAN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1901.

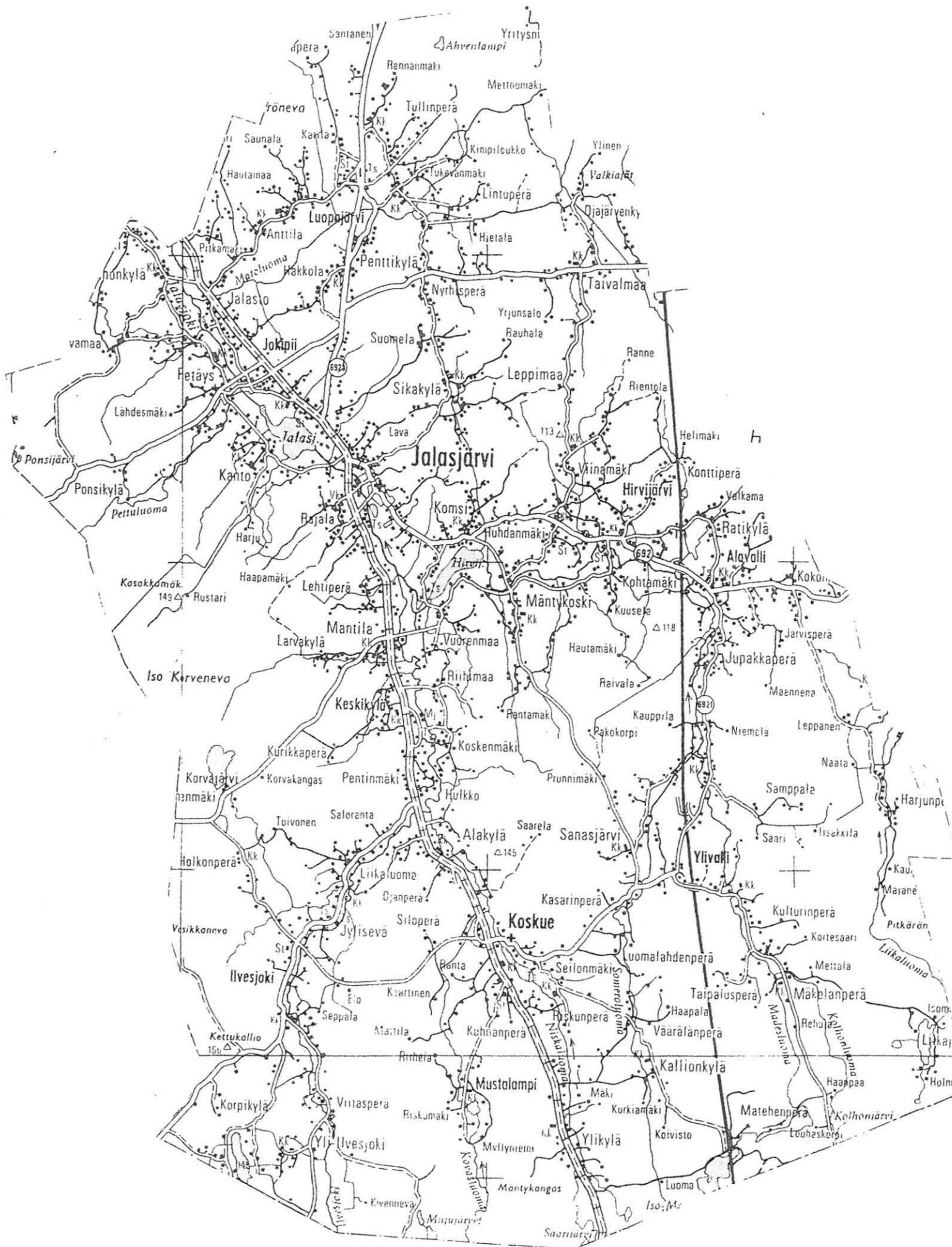
RINTAMÄENKOSKEN MYLLY perustettiin 1895.

TAIVALKOSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1881.

VALLIN ALAKOSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1893.

VALLIN YLÄKOSKEN MYLLY PERUSTETTIIN vuonna 1882. Myllyn omisti Kaappo Valli.

KOVAUSKOSKEN MYLLYN omisti Valte Mustalammi.

...en läänin seutukaavaliitto 1:200000

KAUHAJOKI

HEIKKILÄNKOSKEN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1895.

KETURIN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1905.

KIRVESKOSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1865.

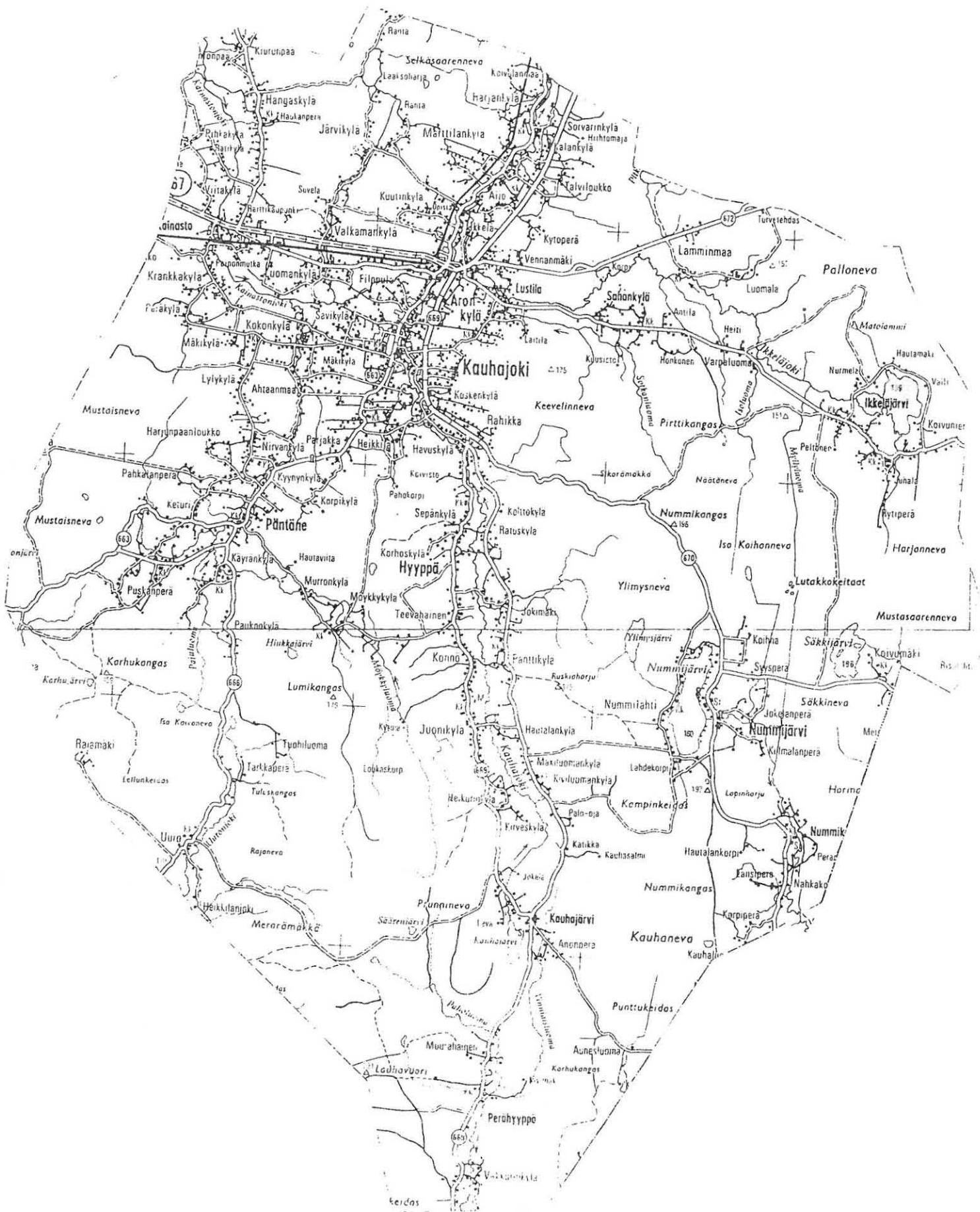
KÄYRÄKOSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1886.

SORVARINKOSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1870.

PAKKOLANKOSKEN JAUHOMYLLY perustettiin vuonna 1920 Aronky-
lään. Myllyn omisti Salomon T. Ponsimaa.

TURJANMYLLY OY ja SAHA perustettiin vuonna 1891.

KAUHAJOEN MYLLY ja SÄHKÖ OY perustettiin vuonna 1912.

Vaasan läänin seutukaavaliitto 1:300000

KAUHAVA

ESKOLAN VESIMYLLY perustettiin vuonna 1899 Alakylään.

HUHMAROSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1900 Ylikylään.

HUHTALAN MYLLY perustettiin vuonna 1898 Jylhäkoskelle.

KALLIOKOSKEN VESISAHA ja MYLLY perustettiin vuonna 1904.

KARJANLAHDEN MYLLY perustettiin vuonna 1830 Jylhäkoskelle.

MÄENPÄÄN MYLLY perustettiin vuonna 1885 Jylhäkoskelle.

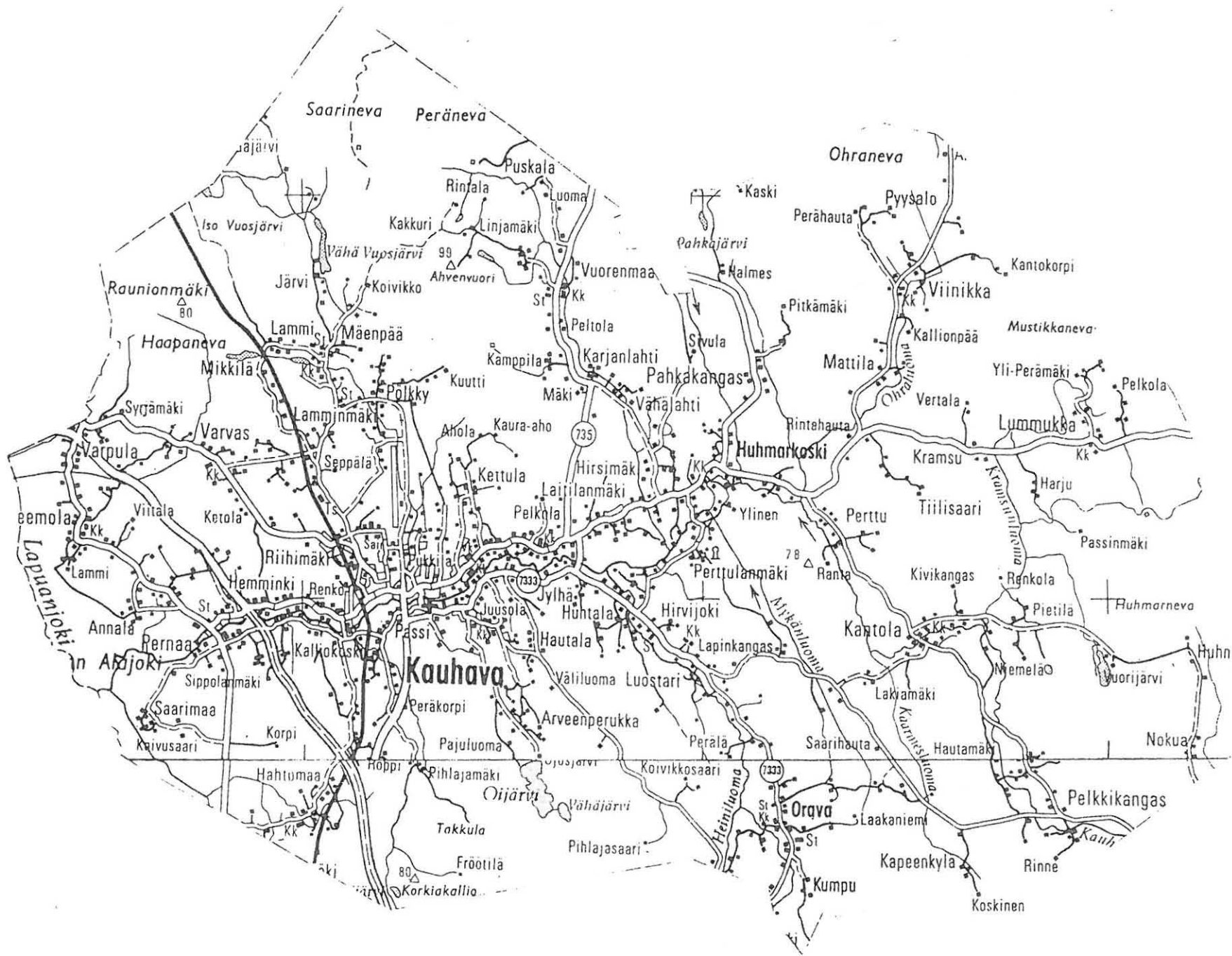
NIEMEN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1886.

PAHKAJÄRVEN MYLLY perustettiin vuonna 1898 Jylhäkoskelle.

PELKOLAN MYLLY perustettiin vuonna 1890 Pelkolaan.

SIPPOLAN MYLLY perustettiin vuonna 1906 Alakylään.

YLITALON KOSKENMYLLY perustettiin vuonna 1906 Ylikylään.

Vaasan läänin seutukaavaliitto 1:200000

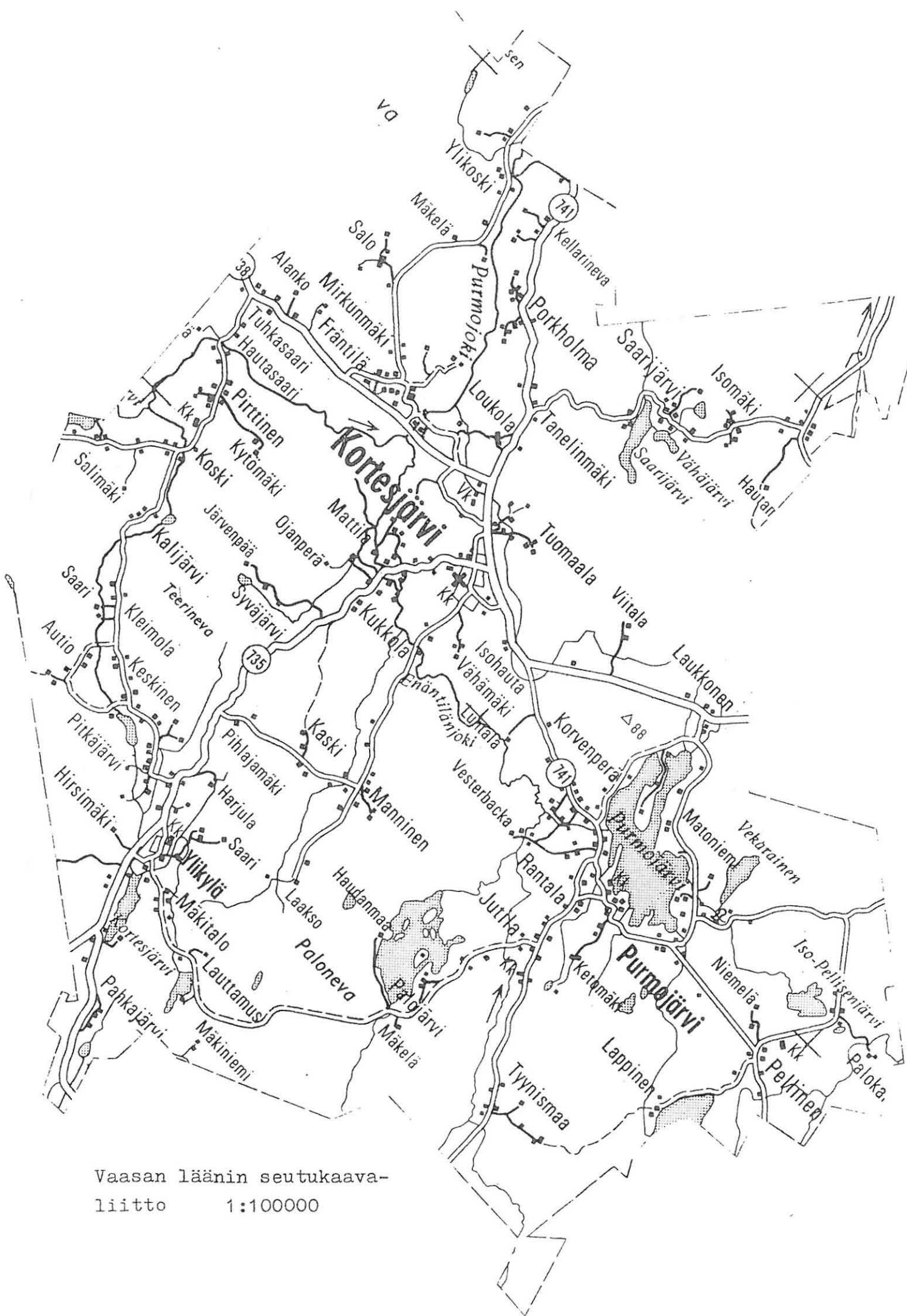
KORTESJÄRVI

KUKON MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1898 Kukkolaan. Laitoksen omisti Juho Haapoja.

PIRTTIKOSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1893 Ylikylään. Vuonna 1907 myllyn yhteyteen perustettiin saha. Laitoksen omisti Kustaa Pirttinen.

KUKKOLAN MYLLY sijaitsee Kukkolassa. Mylly on rakennettu vuonna 1858.

FRÄNTILÄN MYLLYSTÄ on enää ruostuneet raamit jäljellä.

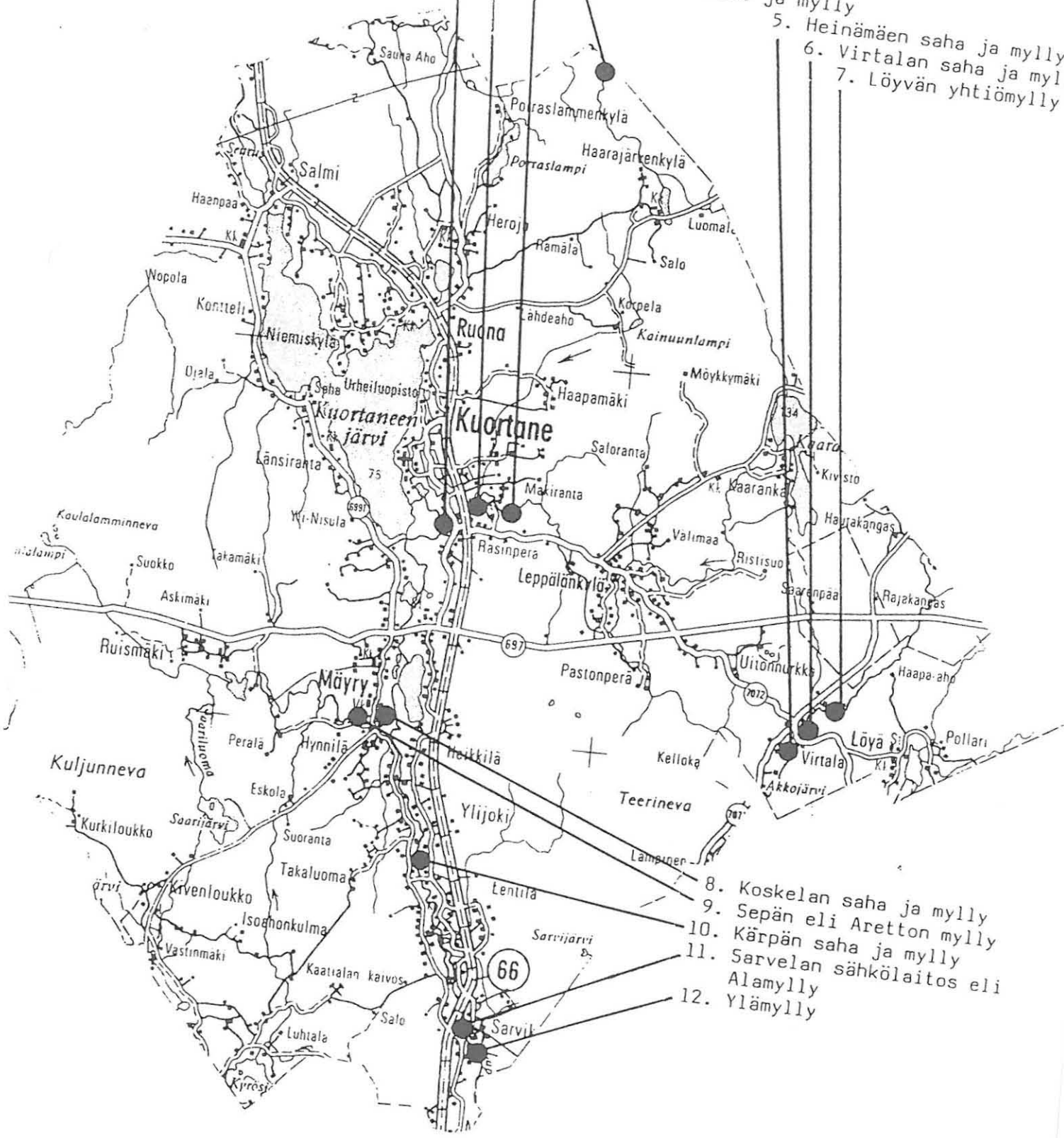
Vaasan läänin seutukaava-
liitto 1:100000

KUORTANE

1. KUOLTEEN eli IISKAN MYLLYN perusti Erkki Haavisto v.1870. Iiska Harju osti myllyn vuonna 1937. Vesihiulu vaihdettiin turbiiniin vuonna 1938. Myllyssä oli yksi kivipari, ryynikone ja pärehöylä. Tuli tuhosi myllyn osittain vuonna 1944, kuuden vuoden säästä jauhatus loppui kokonaan.
2. MYLLYMÄEN MYLLYN perusti Myllymäen isäntä Kaarankajokeen. Mylly hajotettiin vuonna 1910. Yksi kivipari ja pärehöylä.
3. KURIKAN SAHA JA MYLLY toimi 1920-luvulle saakka lähellä Kuortaneen keskustajamaa Kaarankajoen Myllymäenkoskessa.
4. KAKAJOEN SAHA JA MYLLY perustettiin vuonna 1880 Elijas Knuuttilan toimesta. Vesihiulu vaihdettiin turbiiniin vuonna 1925. Myllyssä oli kaksi kiviparia, kuorimakone, yksiraaminen saha, kantti ja höyläkone.
5. HEINÄMÄEN SAHA JA MYLLY toimi vv. 1900-1936. Mylly paloi vuonna 1914, mutta se rakennettiin uudestaan. Matti Aretto laittoi jalkamyllyyn vesihiulun sekä yksiraamisen sahan. Kuorimakone oli ns. rumpukone.
6. VIRTALAN SAHA JA MYLLY perustettiin Kätkänjokeen Virtalaan v. 1890. Vesiratas vaihdettiin turbiiniin 1920, myllyssä oli yksi kivipari, ryynikone, luumylly, pärehöylä ja yksiraaminen saha.
7. LÖYVÄN YHTIÖMYLLYN perustivat Löyvän ja Pollarin kylän talolliset noin vuonna 1800 Kätkänjoen Saarionkoskeen. Vuonna 1905 hajotetussa myllyssä oli yksi kivipari, ryynikone ja pärehöylä.
8. KOSKELAN SAHAN JA MYLLYN perusti Juho Maunus-Koskela vuonna 1918. Mäyrän Koskelankoskessa olevaan myllyyn laitettiin heti kaksi kiviparia, kuorimakone, yksiraaminen saha ja pärehöylä. Toiminta loppui vuonna 1965.

9. SEPÄN ELI ARETTON MYLLYN perusti 1860 Matti Aretto Mäyryyn. Myllyn yhteydessä toimi myös saha. Aretto oli taitava seppä ja hän oli tehnyt voimansiirto-, ym laitteet omassa pajassaan.
10. KÄRPÄN SAHAN JA MYLLYN perusti Juho Kärppä 1860. Vuosisadan vaihteessa vanhaan mäntämyllyyn laitettiin turbiini, toinen kivipari ja ryynikoneen sekä yksiraamisen sahan ja kanttaus-sahan. Kärpän saha lopetti toimintansa vuonna 1942.
11. SARVELAN SÄHKÖLAITOS ELI ALAMYLLY toimi Lapuanjoessa Sarvikkaankoskessa lähellä Ylämyllyä.
12. YLÄMYLLY perusti Heikki Aho-Pynttäri vuonna 1891 Lapuanjokeen Sarvikkaankoskeen. Myllyssä oli kaksi kiviparia, kuorimakone. Myllyn toiminta jatkui 1960-luvulle asti.

1. Vuolteen eli liskan mylly
2. Myllymäen mylly
3. Kurikan saha ja mylly
4. Lakajoen saha ja mylly
5. Heinämäen saha ja mylly
6. Virtalan saha ja mylly
7. Löyvän yhtiömylly

8. Koskelan saha ja mylly
9. Sepän eli Aretton mylly
10. Kärpän saha ja mylly
11. Sarvelan sähkölaitos eli Alamyly
12. Ylämylly

Vaasan läänin seutukaavaliitto 1:200000

KURIKKA

HARJAKOSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1868.

MIEDONKOSKEN ALINEN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1880.

MIEDONKOSKEN YLINEN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1898.

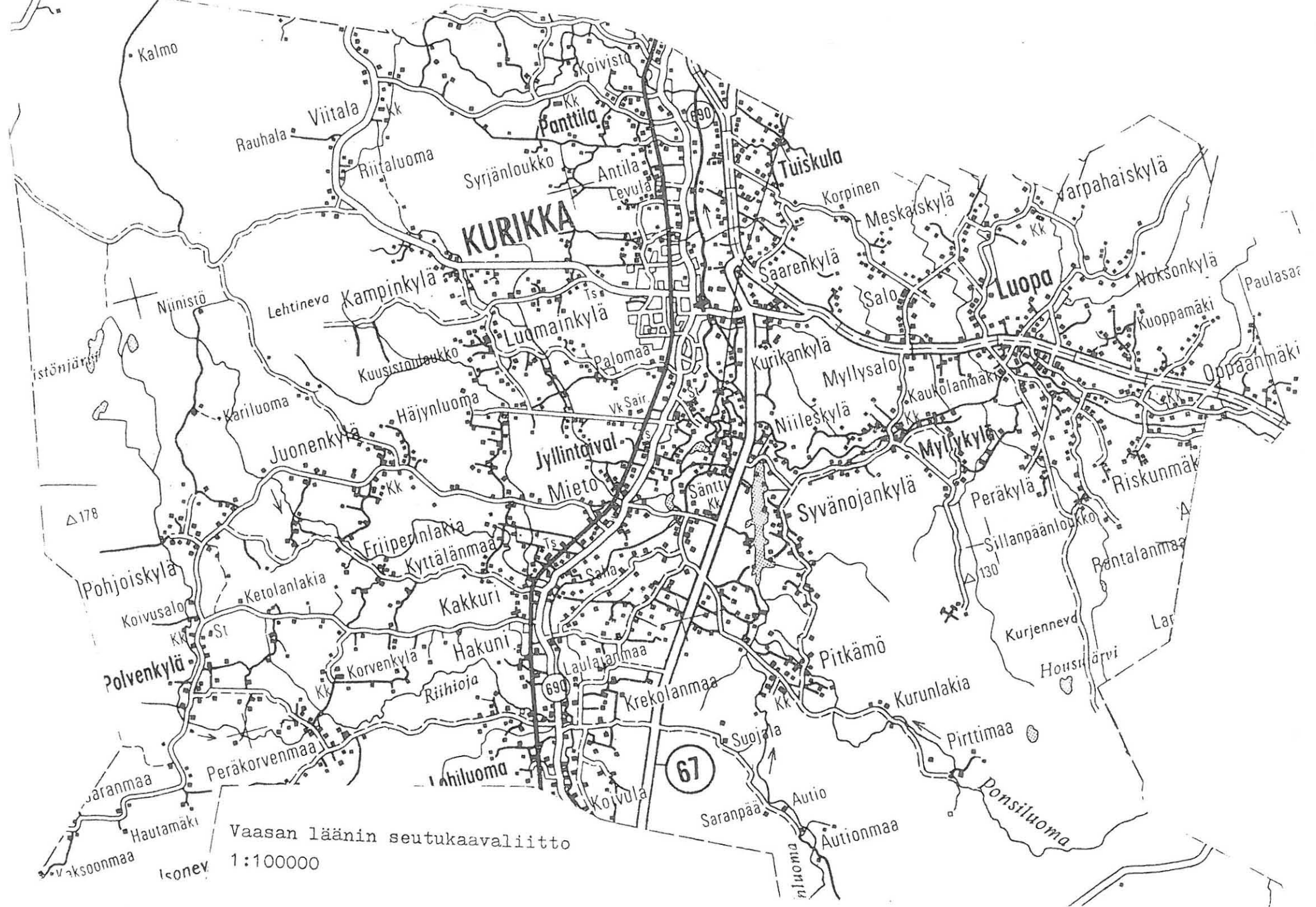
MYLLYKOSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1864.

NENÄTTÖMÄNKOSKEN ALINEN MYLLY perustettiin vuonna 1863.

NENÄTTÖMÄNKOSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1890.

OJANIEMEN MYLLY perustettiin vuonna 1885 Mietoon.

TUIMALAN MYLLY perustettiin vuonna 1893 Myllykylään. Vuonna 1908 myllyn osti maanviljelijä Aapeli Tuisku Jalasjärveltä 8000 markalla.

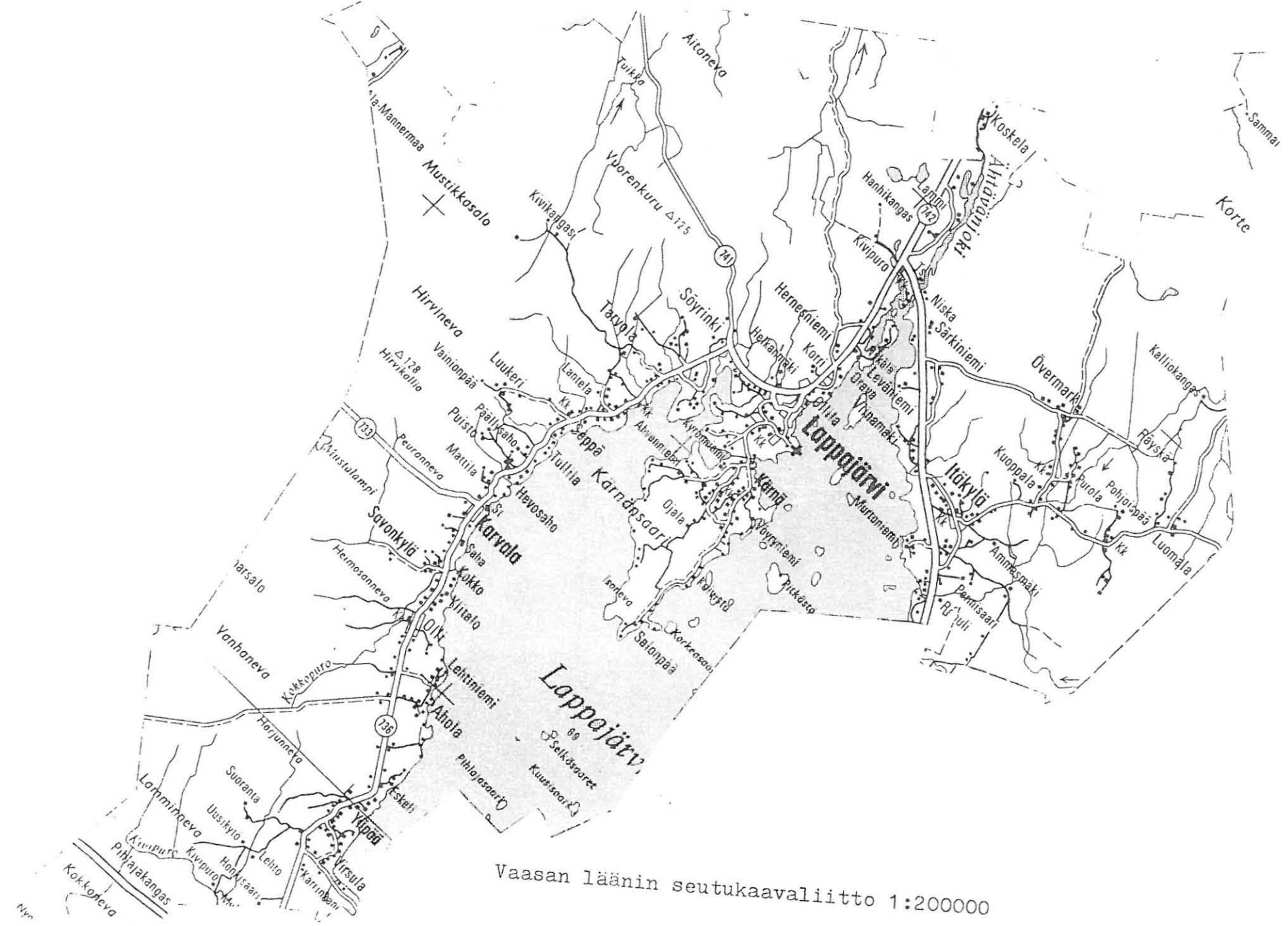
Vaasan läänin seutukaavaliitto
1:100000

LAPPAJÄRVI

ÖRNIN MEIJERI, MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1897.

KETOLAN SAHA ja MYLLY OY perustettiin vuonna 1914 Kauha-
järvelle.

LAPPAJÄRVEN SAHA, MYLLY ja SÄHKÖ OY perustettiin vuonna
1922.

Vaasan läänin seutukaavaliitto 1:200000

LAPUA

ALASEN ENSIMMÄINEN MYLLY perustettiin vuonna 1888 Haapakoskelle ja ALASEN TOINEN MYLLY Liuhtariin.

HAKOLAN ja HEVOSPÄÄN MYLLYT toimivat Tiistenjoella.

HOURUN ENSIMMÄINEN MYLLY perustettiin vuonna 1872 Haapakoskelle ja toinen mylly vuonna 1891.

HAANPÄÄN MYLLY toimi Liuhtarissa.

KESKI-MYLLY perustettiin vuonna 1898 Hellanmaahan.

HUHTALAN MYLLY perustettiin vuonna 1889 Liuhtariin.

KOSKELAN VESIMYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1888 Ruhaan.

KOVERON MYLLY toimi Liuhtarlassa.

PIETARIN ja LANKILAN MYLLYT toimivat Haapakoskella.

REINILÄN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1887 ja NISKALAN MYLLY ja SAHA vuonna 1907 Tiistenjoelle.

PANULAN MYLLY perustettiin Lakaluomaan vuonna 1881.

SAARIMYLLYN perusti Ville Lahdensuo vuonna 1897.

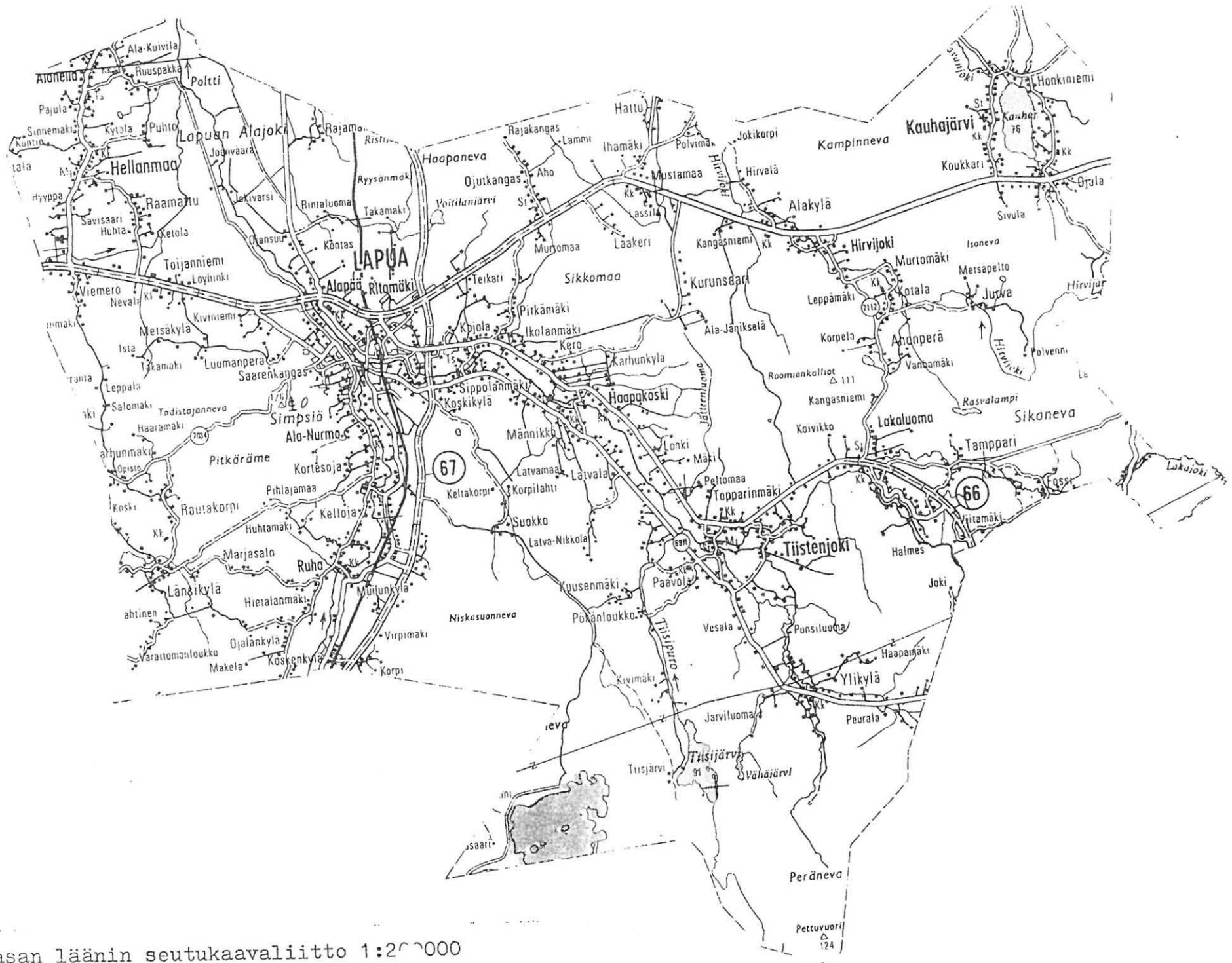
SAURUN MYLLYN omisti Oskari Huhtala.

TAMPPARIN MYLLY perustettiin vuonna 1902 Liuhtarlaan.

TIITUN MYLLY perustettiin vuonna 1899.

TOPPARIN MYLLYN omisti Juho Filppula.

YLINEN MYLLY perustettiin vuonna 1883 Liuhtarlaan.

Vaasan läänin seutukaavaliitto 1:20000

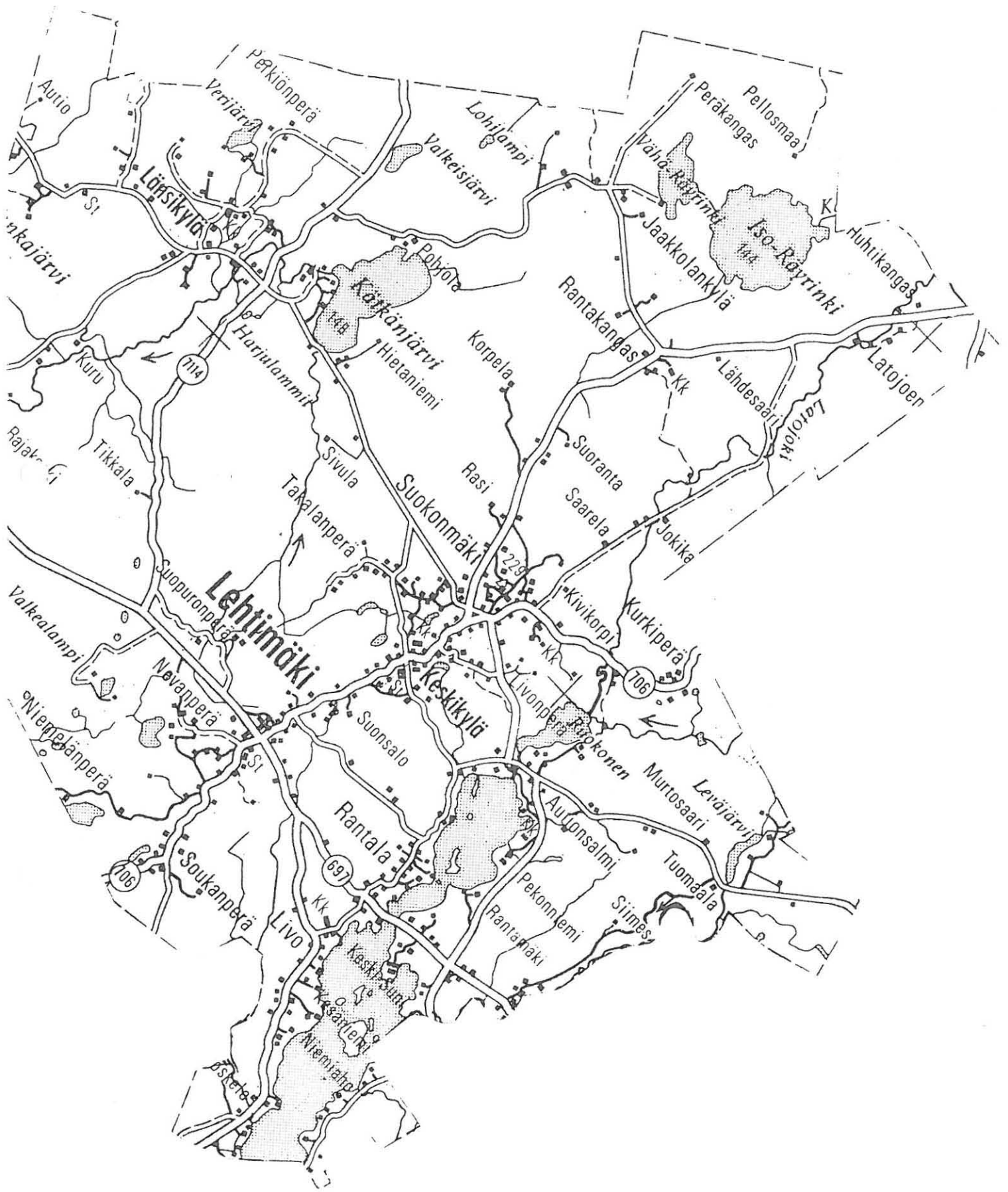
LEHTIMAKI

KÄTKÄN MYLLY ja SAHA toimi keskustassa ja se perustettiin vuonna 1881.

MYLLYPURON MYLLY rakennettiin vuonna 1876 samalle paikalle, jossa oli ollut aikaisemmin kaksi myllyä, Suutarin- ja Räätilinmylly. Mylly sijaitsi noin neljä kilometriä Lehtimäen keskustasta Alajärven suuntaan. Mylly oli mäntämylly.

OHRANIEMEN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1913.

PERÄLÄN VESIMYLLY perustettiin vuonna 1896 Livoon.

NURMO

AUTION VESIMYLLY perustettiin vuonna 1885.

HIPIN MYLLY ja SAHA. Mylly oli viiden talon "vooromylly". Osakkaina olivat Jaakko Hippi, Erkki Ala-Hemminki, Johan Yli-Hemminki, Antti Latikka ja Matti Martikkala.

HIRVIKOSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1885.

HUUMONMYLLY toimi Huumonkoskessa 1700-luvulla viiden talon vooromyllynä. Osakkaina olivat kruunun vuokraviljelijät Matti Luukko, Iisakki Ryssy, Matti Huumo ja Antti Knuutti sekä talollinen Antti Soini.

HYTYN VESIMYLLY toimi Korttesniemellä.

JOUTTIKOSKEN eli KOSKELAN MYLLY toimi Jouttikoskessa ja sen omisti kuusi taloa. Osakkaina olivat Matti Ala-Koskela, Erkki ja Kusta Yli-Koskela, Jooseppi Nyrhinen, Jaakko Rinta-Nyrhinen, Juho Muilu ja Yrjänä Ojala. 1800-luvulla myllyn yhteyteen rakennettiin meijeri, joka sai voiman ketjunvälityksellä noin 12 metrin päässä olevasta jauhomyllystä. Myllyn yhteydessä toimi myös luu- ja tamp pimylly. Mylly paloi 1960-luvulla perustuksiaan myöten.

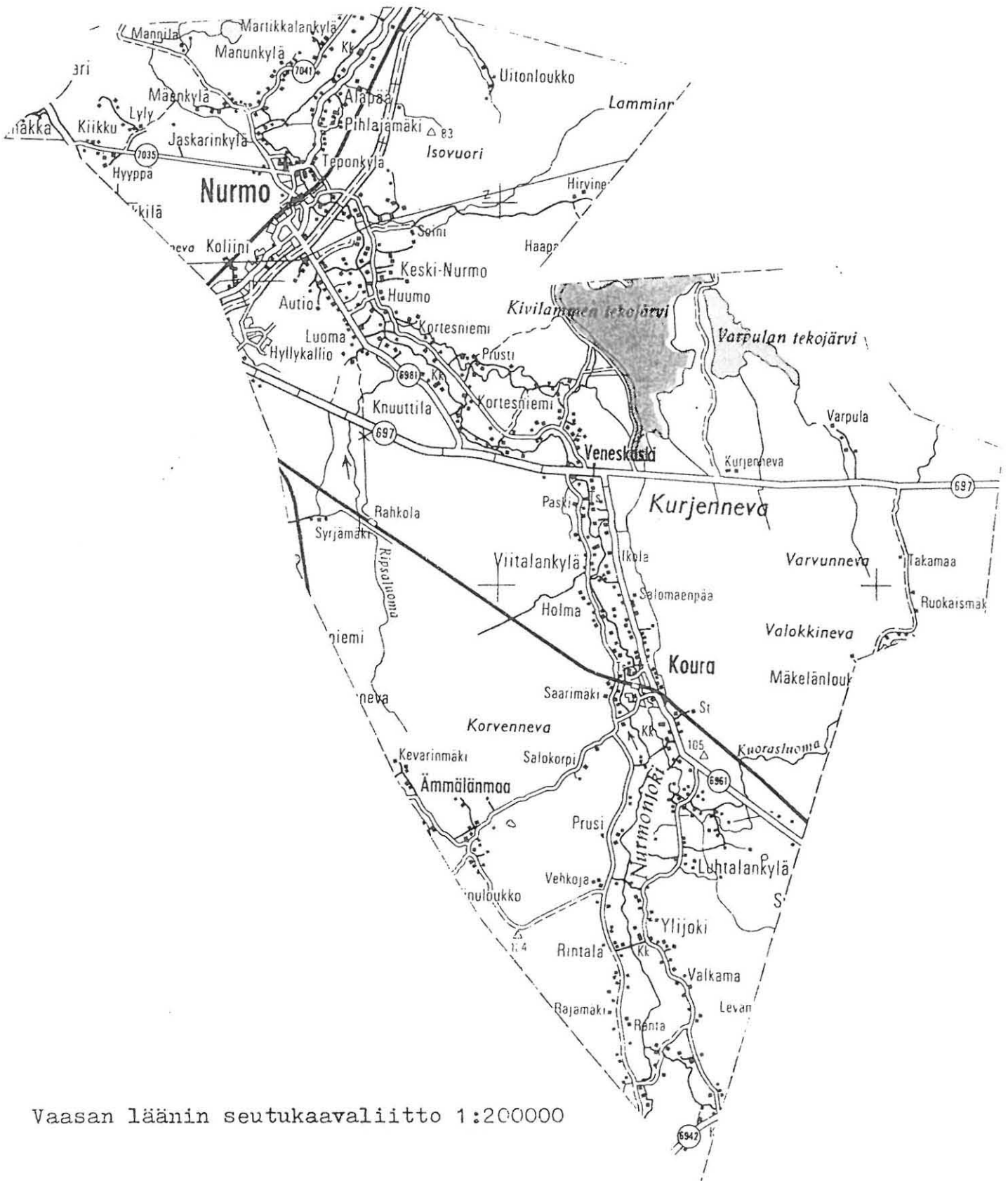
JYLÄSKOSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1907.

KAATAJAKOSKEN MYLLY toimi Latikassa ja se perustettiin vuonna 1890.

LAHONKOSKEN eli AUTION MYLLY oli Penttilän ja Kalistajan talojen yhteinen. Sen omistivat Matti ja Johan Penttilä, Antti Kalistaja, Erkki Latva-Kalistaja ja Erkki Lempola.

VIITALANKOSKEN MYLLY toimi Viitalassa ja se perustettiin vuonna 1888.

YKSKORVAN MYLLYN osakkaina olivat Tuomas Jaskari, Johan teppo ja Matti Jaakonpoika Louko. Mylly on perustettu vuonna 1897. 1900-luvun alussa jyskytteli myllyn yhteydessä pappilan harmina seppä Juho Mäkisen rakentama ja omistama raamisaha, joka muutaman vuoden toimittuaan paloi myllyn mukana.

Vaasan läänin seutukaavaliitto 1:200000

PERASEINÄJOKI

KÄRJENKOSKEN rakentamisoikeus myönnettiin vuonna 1879 Juho Lehmälamille (1844-1880). Myllyyn tuli kaksi kiviparia, ryynimylly ja pärehöylä. Juho Björqvistin aikana (1888-1912) myllyn yhteyteen rakennettiin pieni saha, Salomon Flinkkilä (1920-1929) uudisti sahan ja hankki lokomobiilin. Juho Lampi (1941-1953) rakensi laitoksen uudestaan ja laittoi siihen kaksi kiviparia, vehnämyllyn ja kaksiraamisen sahan. Vuonna 1962 mylly paloi ja se myytiin Olavi Riihiojalle ja Aarne Sillanpäälle. Vuonna 1963 Kärjenkoski sai kauppamyllyn oikeudet.

KARJULAN MYLLYLLE myönnettiin rakennuslupa vuonna 1881. Myllyssä oli kaksi kiviparia, ryynikone ja pärehöylä. Karjula toimi tullimyllynä vuosina 1884-1912.

LUOMANKOSKEN MYLLYSSÄ oli kaksi kiviparia, ryynikone, saha ja sirkkeli, viimeksi myös vähäinen puunjalostustehdas. Laitoksen toiminta päättyi vuonna 1969.

KOSSILAN MYLLYN seinässä on vuosiluku 1873. Myllyn on perustanut patruuna Wasastjerna ja hänen jälkeensä mylly on kuulunut Salomon Myllyniemelle, Fabian Rintamäelle, Hilma Koskelle, Valentin Myllykoskelle, Matti Koskelle, August Kompsille ja vuodesta 1929 U.J.Kossilalle. Myllyssä on kaksi kiviparia, ryynikone ja pärehöylä. Myllyssä jauhetaan vielä leipäviljaa.

HANHIKOSKEN MYLLYSSÄ oli yksi kivipari ja saha. Myllyn toiminta loppui vuosisadan vaihteen jälkeen.

SAARIKOSKI eli TOOPAKKA sai rakennusoikeuden vuonna 1860. Myllyssä oli yksi kivipari ja ryynikone. Tullimyllynä laitos toimi vuosina 1886-1912.

RONNALAN VESIMYLLYN rakensi Jaakko Koukkari vuonna 1899. Myllyssä oli kaksi kiviparia ja ryynikone. Vuonna 1915 sen osti Oskari Luoma ja teki siitä höyrymyllyn. Vuonna 1928 myllyssä ruvettiin valmistamaan maankuulua Ronnalan talkkunaa. Laitoksen toiminta päättyi vuonna 1943.

ROTTA- eli SILTALANKOSKEN LAHKOMYLLY. Myllyssä oli kaksi kiviparia ja ryynikone. Tullimyllynä laitos toimi vuosina 1899-1903. Mylly paloi vuonna 1905 ja se hävisi vuoden 1911 vaiheilla.

HIIRIKOSKI eli NIEMEN MYLLY sijaitsi noin 200 metriä Rottakosken yläpuolella. Rakentamislupa myönnettiin vuonna 1874. Myllyssä oli kaksi kiviparia ja ryynikone. Toiminta loppui 1960-luvun puolimaissa.

KALAKOSKEN MYLLYN on perustanut Juho Hauta-Komsi 1850-luvulla. Myllyn rakensi Birling. Vuosina 1908 ja 1912 myllyssä mainitaan olleen kolme kiviparia, ryynikone , saha ja sirkkeli.

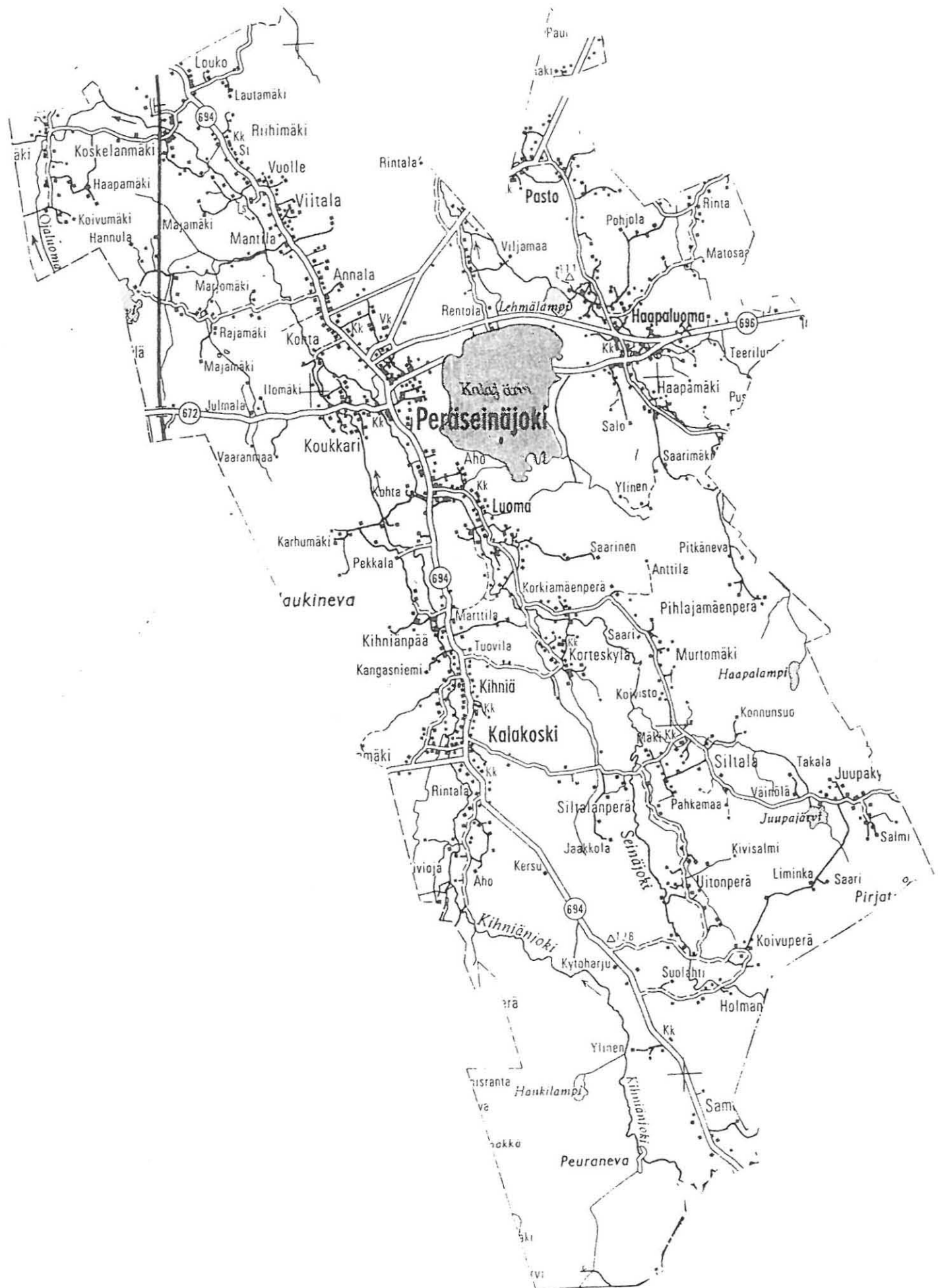
KOSKELAN MYLLYN rakennuslupa annettiin vuonna 1877. Vuosina 1888-1912 laitos toimi tullimyllynä.

PASTON MYLLY rakennettiin vuonna 1903.

LUOMAN MYLLY rakennettiin vuonna 1904.

KÖYKÄN MYLLYN omisti August Kompsi.

KÄRJEN MYLLY rakennettiin vuonna 1908.

Vaasan läänin seutukaavaliitto 1:200000

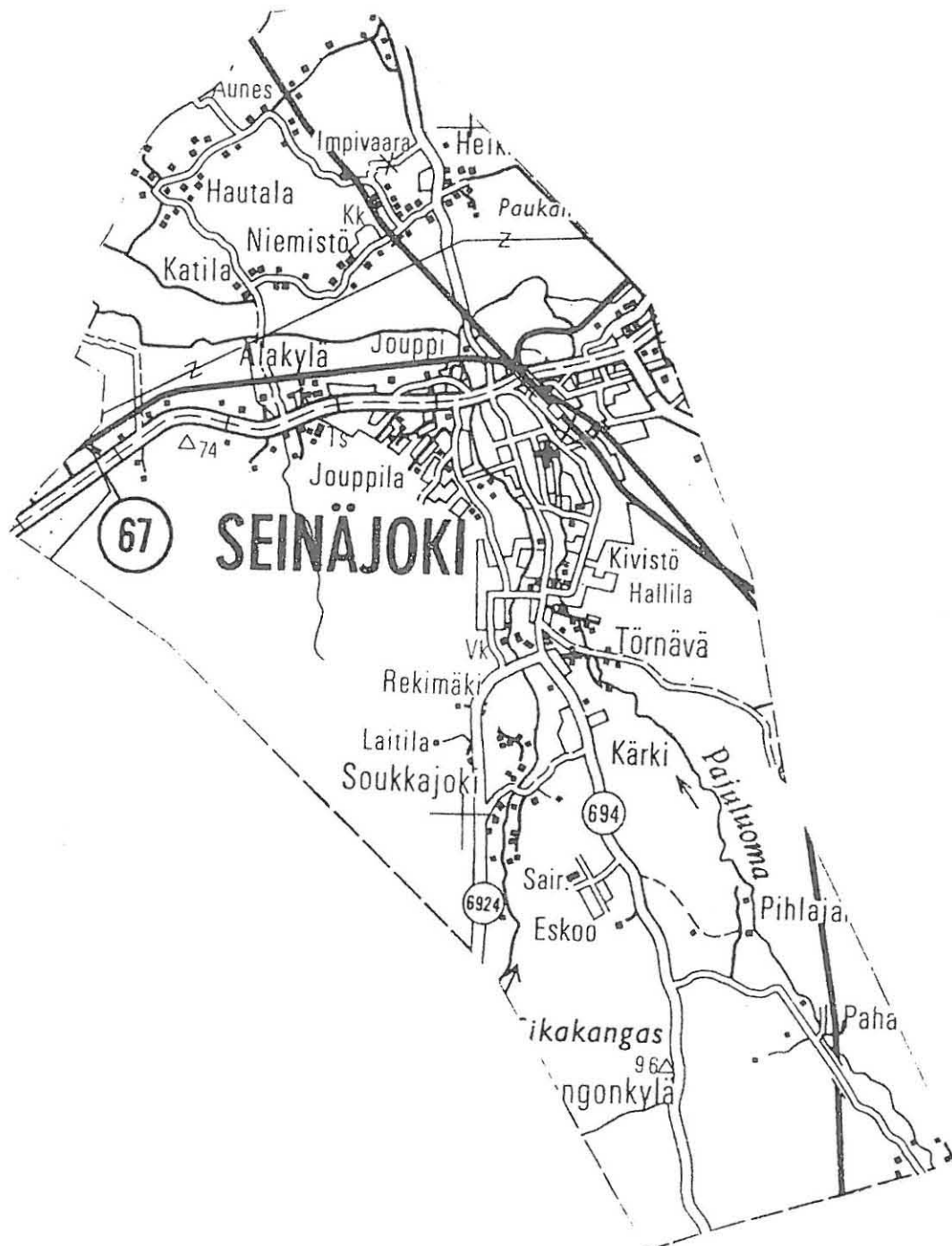
SEINÄJOKI

TÖRNÄVÄN MYLLY rakennettiin vuonna 1858 Tikkukoskeen Törnävän saaren rantaan. Mylly oli ns. trälliratasmylly, jossa oli kolme kiviparia, ryynikone ja sihtilaitos. Myöhemmin rakennettiin ruukin ylimmän kosken partaalle pienempi kotitarvemylly, jossa oli vain yksi kivipari karjanrehun jauhamista varten. Vuonna 1925 Törnävän myllyä siirrettiin tilansa verran nykyiselle paikalle. Vuonna 1935 myllyä laajennettiin. Vehnämyllyyn laitettiin englantilaiset valssikoneet. Myllyssä oli myös viljankuorimakone ja kauraryynimankeli.

HALLILAN MYLLY perustettiin vuonna 1915.

KYLÄN MYLLY perustettiin vuonna 1900 Uppalaan.

YLIHAMARIN MYLLYN sijaitsi lähellä Jalasjärven tietä Törnävällä.

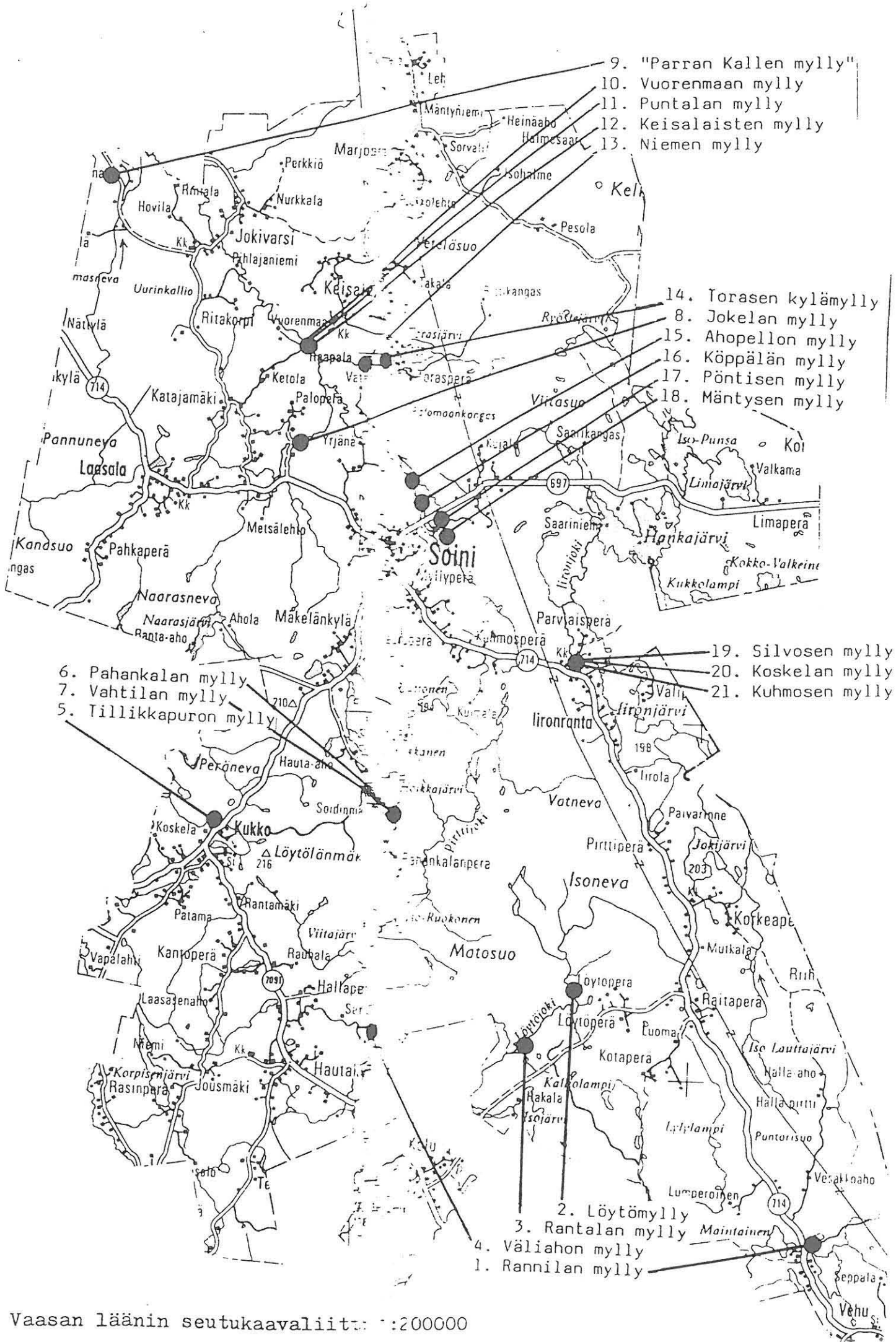
Vaasan läänin seutukaavaliitto
1:100000

S O I N I

1. RANNILAN MYLLYN rakensi Edvin Rannila 1930-luvulla. Ulvonjärvestä Maintaiseen virtaavan Alajoen varressa yksi kiviparinen mylly jauhoi kyläläisille.
2. LÖYTÖMYLLY sijaitsi Löytöjoessa. Härkinmylly toimi paisuntavesien aikana.
3. RANTALAN MYLLY on ollut toiminnassa 1910-luvulle saakka. Härkinmylly toimi Löytöpuron varressa.
4. VÄLIAHON MYLLY valmistui Syväjoen varteen 1940-luvun lopulla. Myllyyn asennettiin turbiini 1948-49. Myllyssä oli yksi kivipari ja ryynikone.
5. TILLIKKAPURON MYLLY on ollut Kukonkylän yhteismyllynä.
6. PAHANKALAN MYLLY
7. VAHTILAN MYLLY on jauhanut yhdellä kiviparilla.
8. JOKELAN MYLLY Kantopurossa on ollut toiminnassa tämän vuosisadan alkupuolella.
9. "PARRAN KALLEN MYLLY" jauhoi yhdellä kiviparilla jokivartelaitten viljat Alajärven rajan tuntumassa 1930-luvulle saakka.
10. VUORENMAAN MYLLY sijaitsi Kuninkaanjoessa Puntalankoskessa.
11. PUNTALAN MYLLY sijaitsi Kuninkaanjoessa tilansa verran ylempänä kuin edellinen mylly.
12. KEISALAISTEN MYLLY sijaitsi edellisten myllyjen kanssa lähellä Puntalankoskessa.
13. NIEMEN MYLLY jauhoi Toraspurossa. Mylly hajotettiin 1930-luvulla.
14. TORASEN KYLÄMYLLY sijaitsi noin 600 metria edellisestä myllystä alajuoksulle Toraspurossa.

15. AHOPELLON MYLLY sijaitsi Lauttapuron ja Kuninkaanjoen yhtymäkohdassa.
16. KÖPPÄLÄN eli KOIVISTON MYLLY
17. PÖNTISEN MYLLY Kuninkaanjoessa.
18. MÄNTYSEN MYLLY sijaitsi edellistä myllyä hiukan ylempänä Kuninkaanjoessa.
19. SILVOSEN MYLLY on rakennettu 1800-luvun puolivälissä. Ratasmyllyn ympärille kehittyi vesivoimaa hyväksikäyttävää alkuteollisuutta.
20. KOSKELAN MYLLY sijaitsi noin 150 metriä edellistä myllyä alempana.
21. KUHMOSEN MYLLY sijaitsi noin 50 metriä Koskelan myllyä alempana.

Silvosen, Koskelan ja Kuhmosen myllyjen ansioista Parviäisen kylästä oli kehittynyt vuosisadan alussa Soinin myllykeskus.

Vaasan läänin seutukaavaliitus: 1:200000

POYSA

PAPINMÄEN MYLLY oli rakennettu 1800-luvun alussa Ponnenjokeen, tiettävästi vanhin joen myllyistä. Myllyn osakkaina olivat Pet-tuniemi nyk. Korkeaniemi, Papinmäki, Vannesluoma ja Koivula. Mäntämylly hajoitettiin vuonna 1870.

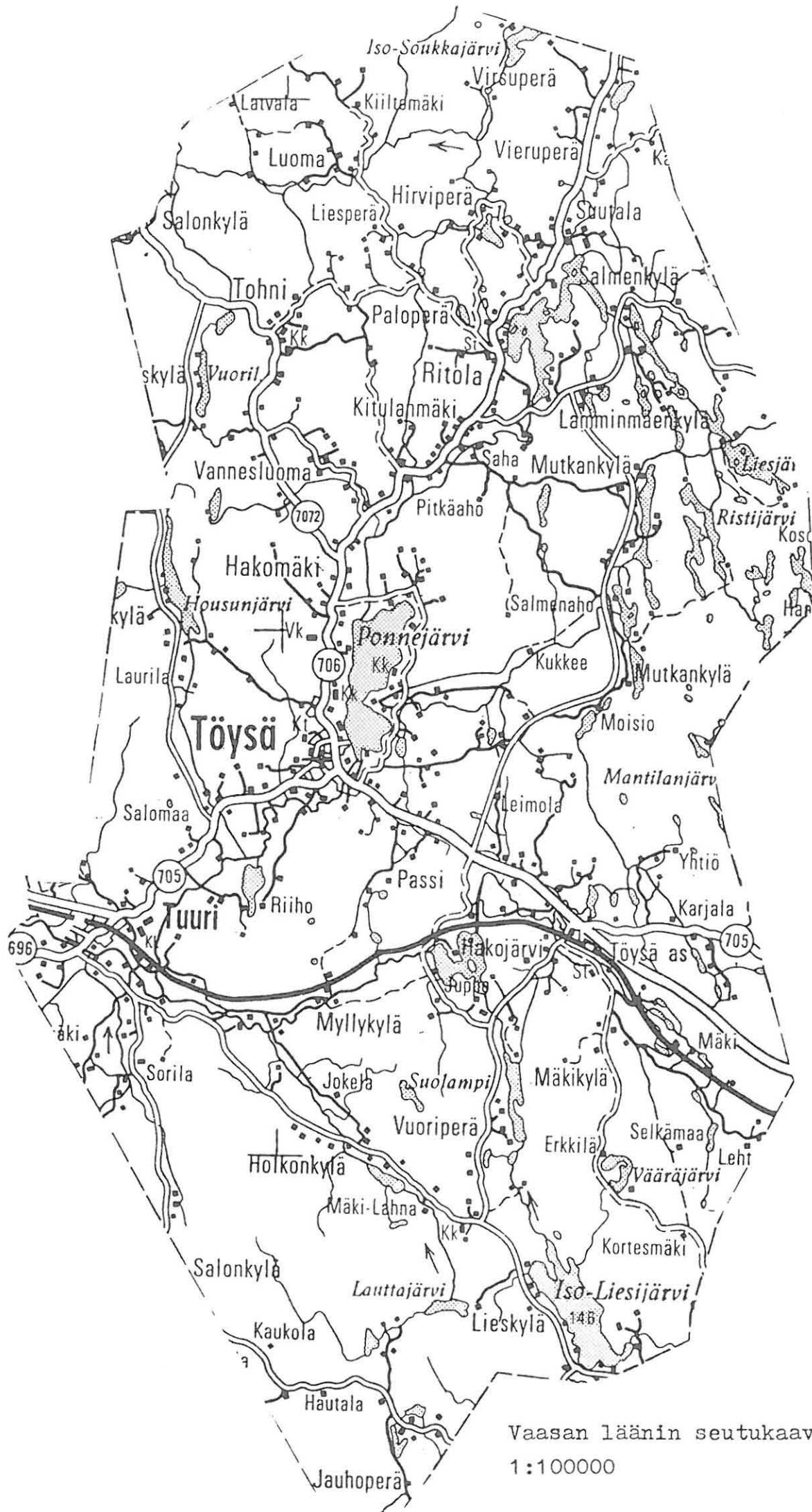
LAHKOMYLLY rakennettiin noin 1 1/2 kilometriä ylemmäksi Ponnenjokeen Papinmäen myllystä. Myllyosakkaina olivat Kitulan talot, Honka-aho nyk. Syrjälä ja Koivula.

MANNISEN MYLLY. Vuonna 1893 tuurilainen Heikki Manninen rakensi myllyn lahkomyllyn alapuolelle. Myllyn yhteydessä toimi päre - höylä. Manninen omisti myllyn yhdessä sisarensa Annan kanssa. Anna myi osuutensa alavutelaiselle asemamiehen pojalle Kustaa Fisherille lähdettyään Amerikkaan. Juho Uusimäki osti kaikki osuudet itselleen Heikki Mannisen kuoltua.

PAANASEN MYLLY rakennettiin 1870-luvulla noin 200 metriä ylemmäksi Mannisen myllystä nyk. Kitulankosken sahan kohdalle.

AUTIONKOSKEN MYLLY sijaitsi lähellä Akkojärveä. Mylly kuului luomankyläläisille.

KALLENKOSKEN MYLLY siirrettiin 1890-luvulla Vainionpään koskeen Tuurissa.

Vaasan läänin seutukaavaliitto
1:100000

VIMPELI

HEIKKILÄN MYLLY ja SAHA. Myllyn rakensi evijärveläinen rakennusmestari Heikki Dahlbacka (synt. 24.2.1856). Myllyssä oli vesiratas, kaksi kiviparia ja ryynikone. Kaksiraamisessa sahasa voitiin sahata noin 100-400 tukkia päivässä. Mylly rakennettiin vuonna 1896.

JAAKKOLAN MYLLY on perustettu vuonna 1891. Mylly rakennettiin myllymestari Heikki Dahlbackan johdolla. Myllyssä oli vesiratas ja kaksi kiviparia.

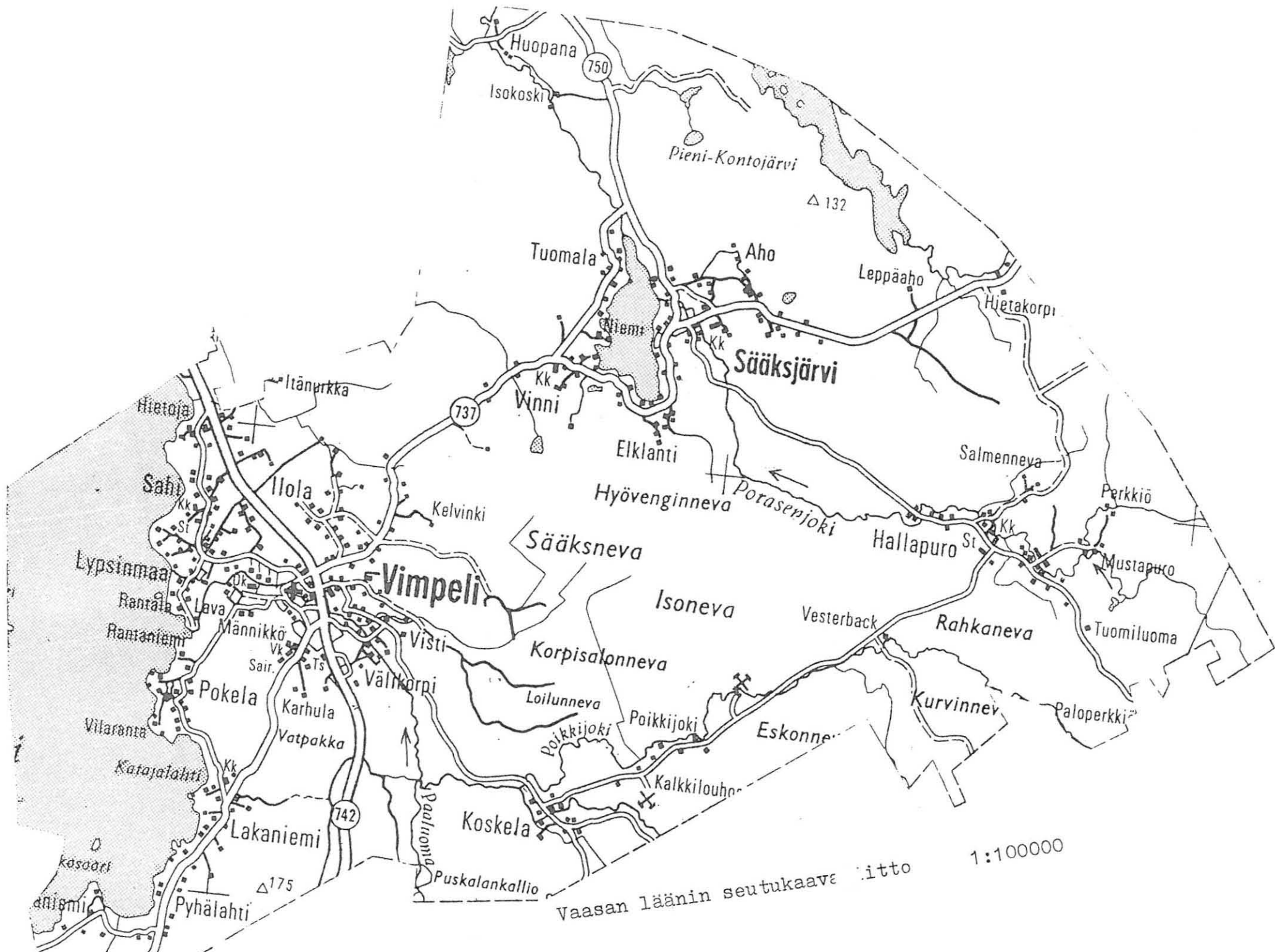
MÄNNIKÖN MYLLY perustettiin vuonna 1900 ja sen rakensi Heikki Dahlbacka. Männikön mylly toimi turpiineilla ja siinä oli kolme kiviparia, ryynikone ja kaikki tarpeelliset elevaattorit sekä ilman ja pölyn poistajat.

STRANGIN MYLLY perustettiin vuonna 1914 ja sen rakensi Heikki Dahlbacka.

SPANGARIN MYLLYN rakensi myös Heikki Dahlbacka. Mylly toimi vesirattaan avulla ja siinä oli kaksi kiviparia.

VISTIN MYLLY perustettiin vuonna 1892.

LAKASEN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1913.

Vaasan läänin seutukaava Pitto 1:100000

YLIHÄRMÄ

WASSIN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1912.

Vaasan läänin seutukaavaliitto
 1:100000

YLISTARO

KELTON JAUHOMYLLY. Jaakko ja Iisakki Keltto perustivat myllyn vuonna 1881 Kitinojaan.

KIRPPULAN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1886 Lahdenkylään.

KRIIKKULAN MYLLY perustettiin vuonna 1879. Mylly on pyörittänyt myös sähkölaitosta.

KYLÄNPÄÄN MYLLY perustettiin vuonna 1876 Kaukolaan.

KYYRÖNKOSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1813 Topparlaan.

LINTULAN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1888.

KÖYKÄNKOSKEN MYLLY toimi Hölsölässä.

MUURIMÄEN MYLLY perustettiin vuonna 1884.

PELMAAN ja KÖYKKÄLÄN VESIMYLLYT toimivat Pelmaassa saman kosken rannalla, mutta vastakkaisilla puolilla.

RASAMÄEN MYLLY ja SAHA perustettiin vuonna 1909.

UNTAMALAN MYLLY perustettiin vuonna 1909.

Vaasan läänin seutukaavaliitto 1:200000

AHTARI

REIJON MYLLY rakennettiin Niemiskylään Reijonkosken rannalle vuosina 1887-1888. Myllyn on tehnyt niemiskyläläinen Leveahon mestari ja rakennuttajina olivat Metsola ja Heikki Hokkanen. Pitkä kanava vesireittiä ja myllyä varten oli luotu lapiolla.

INHANKOSKEN MYLLY.

KOLUNKOSKEN MYLLY.

VÄÄRÄKOSKEN MYLLY perustettiin vuonna 1907. Myllyn omisti G.A.Lönnqvist.

RÄMÄLÄN MYLLY sijaitsee Rämälässä.

MYLLYMÄEN MYLLY sijaitsee myllymäellä.

Vaasan läänin seutukaavaliitto 1:300000

Hiukan historiaa

On useamman kerran esitetty toivomuksia, että Isojoen Jouluisa jonkinlaisena jatkeena ilmestyisiin myllytarinoihin pitäisi saada myös jonkinlaisia ajanmäärittäjiä. Olisi kuulemma hyvin mielenkiintoista tietää edes suunnilleen, milloin kaikkein vanhimmat myllyt on rakennettu Isojokeen.

Tarkkojen ajankohdtien saaminen tuntuu kuitenkin olevan kiven takana ja kun itse olen hyvin allerginen kaikenlaisille vuosiluvuille, niin huonolta näyttää. Sovitaanko että tarinat ovat tarinoita ja historia on historiaa.

Kirkkoherra Yrjö Alasen v. 1909 kirjoittama kirjanen "Pürteitä Isojoen seurakunnan oloista ja vaiheista" antaa välillisesti joitakin viitteitä Isojoen vanhimmista myllyistä.

Pieni lainaus tästä kirjasta: "Vanhana asuntona Vanhassakylässä tai Villamonkylässä mainitaan jo kirkonkirjaimme alussa Myllyniemen torppa. Sen haltijana oli 1800-luvun alussa korpraali Karl Benjam Söderberg, joka 50 vuoden ikäisenä nähtävästi kaatui v. 1808 sodassa, koska hänet merkittiin sinä vuonna kuolleeksi".

Tämä torppa oli saanut nimensä sijaintipaikkansa mukaan. Se oli rakennettu joen rantaan Myllyniemen nokkaan. Niemen ylävirran puoleisessa kainalossa oli vanha jalkamylly, jonka mukaan taas niemi oli saanut nimensä. Myllyn täytyi olla huomattavan vanha jo silloin, koska puhuttiin vanhasta jalkamyllystä.

Samaan aikaan kun korpr. Söderberg kaatui, hänen sotakaverinsa Olli Harju hirtti itsensä. Silloisen lain mukaan itsemurhan tehnyttä ei haudattu kirkkomaahan. Kun sotamies Harjulla ei ollut omaa maata, haudattiin hänet kaatuneen asetoverinsa maalle Myllyniemeen.

Sen ajan tavan mukaan tällainen tapaus vaati huomiota osakseen. Niinpä Myllyniemi ristittiin uudelleen, siitä tuli nyt Hautaniemi. Hautaniemenä vanhemmat ihmiset niemen vieläkin tuntevat. Nuoremmat käyttävät nimeä Peltolanniemi, koska se kuuluu Niilo Peltolan talon maihin.

Korpr. Karl Benjam Söderberg oli Henrik Söderbergin (Härkäheikin) isoisä. Härkäheikin isä muutti talonsa Hautaniemeltä kauniin kuusia kasvavan mäen etelärinteesen. Sijaintipaikkansa mukaan talo sai myöhemmin nimen Kuusimäki. Härkäheikin jälkeläisiä kolmannessa polvessa ovat Kuusimäen autoilijaveljekset.

Toinen lainaus Alasen kirjasta: "Ojanperä, jolla oli aluksi nimi Myllyoja, perustettiin v. 1794 ja panttiin verolle v. 1847".

Talon alkuperäinen nimi Myllyoja johtui purosta, jonka rannalle talo oli rakennettu. Puro on Isojoen sivu-uoma, jossa oli vanha jalkamylly ja tästä nimi Myllyoja.

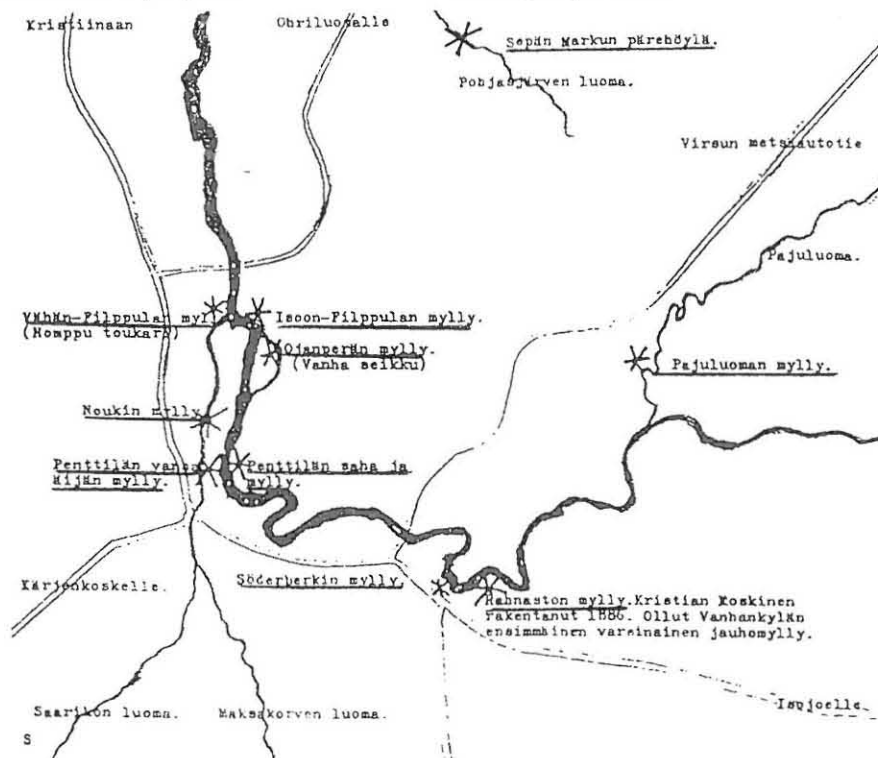

Penttilän tammi

Ojanperän isäntä rakensi puroon myöhemmin vesirattaalla pyörivän sahamyllyn. Myllyssä oli ainoastaan pelkkä raami ja siinäkin vain yksi terä. Sahaa nimitettiin Pikku-Seikuksi, erotukseksi porilaisesta isosta veljestä.

Myllyn paikka on Vanhankylän kalalaitoksen yläpuolella Reijo Forsmanin (ent. Ojanperä) talon kohdalla. Puron ja varsinaisen jokiuoman väliin jää hyvin kaunis saari. Tälle saarelle presidentin helikopteri laskeutui hänen Isojoen kalareissullaan.

Myllytarinoissa oleva kuva Kajaanin Sahasta v. 1819 viittaa siihen, että tämä ja myös tarinoissa mainittu Ponttaalin Saha ovat saman ajan lapsia. Molemmat sahat oli rakennettu samalla tavalla korkeiden paalujen varaan.

Vanhankylän puro ja jokimyllyt kautta aikojen. On ollut jalka-, siipiras- ja turbiinikäyttöisiä, kaikkiaan kymmenen kappaletta.